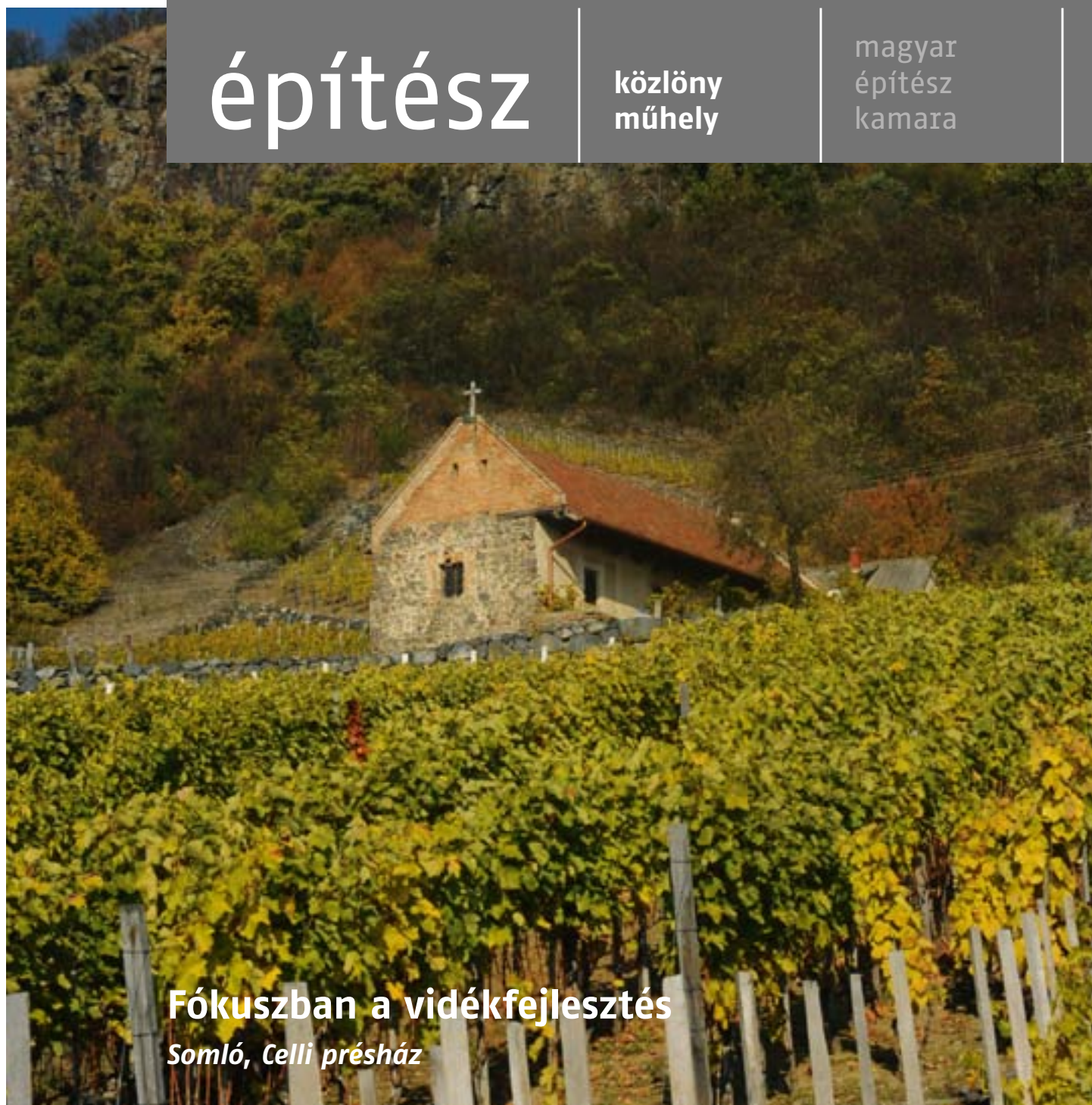

Fotó: Dékány Tibor

Fókuszban a vidékfejlesztés

Somló, Celli prэшáz

MÉK–NAKVI közös projektek bemutatása Nógrádtól a Balatonig

NAKVI hírek: Terv és pályázat | Terv a sikerhez

Településfejlesztési konferenciák Nyíregyházán

A MÉK Elnökségének október 3-i határozatai

MÉK–MÉSZ Diplomadíj átadás

Az Országos Főépítész Kollégium hírei

KÖSZÖNJÜK AZ ELMÚLT 30 ÉV EGYÜTTMŰKÖDÉSÉT!

30
ÉV
ARCHICAD & BIM

A GRAPHISOFT 2014-ben ünnepli
az ArchiCAD 30. születésnapját.

Az ArchiCAD 18 legújabb fejlesztéseivel lehetővé teszi, hogy az építészek a szakmai folyamatok megzavarása nélkül is minél jobban kibontakoztathassák kreativitásukat. Az ArchiCAD 18 innovatív megoldásai még egyszerűbbé teszik a BIM folyamatokat.

Az új ArchiCAD 18 jellemzői a MAXON által kifejlesztett CINEMA 4D renderelő motor, a továbbfejlesztett PDF támogatás, a BIM Collaboration Format támogatása és az új, integrált revíziókezelési megoldás.

GRAPHISOFT
ARCHICAD 18

KREATIVITÁS FELSŐFOKON

www.archicad.com • www.graphisoft.hu • myarchicad.com • www.facebook.com/archicad

Tartalom

04 | Előszó

05 | NAKVI hírek

Terv és pályázat | Terv a sikerhez | Településfejlesztési Konferenciák Nyíregyházán

11 | MÉK–NAKVI közös projektek

Kővágóórs és Köveskál | Balaton–Felvidéki Építészeti Útmutató | Somlóvásárhely | Települési közösségi mediáció
Nógrádi ökológika | Tradicionális népi építészet

34 | MÉK hírek, közlemények

MÉK Elnökségi határozatok | Tájékoztató | Műemléki szakértői tevékenység | Eredeti tervező keresése | Diplomadíj

38 | Szakmai hírek, közlemények

Az Országos Főépítési Kollégium hírei | Színdinamikai szakmérnöki képzés

*A projekt az MNVH Elnökségének értékelése alapján
a Nemzeti Vidékfejlesztési Program Irányító Hatósága
jóváhagyásával valósult meg.*

Előszó

Tetteinknek sokasága, számossága mellett legfontosabb minősége az, mely az időben hat, ez adja mélységét. Megtalálni – mint akupunktúra pontot – a beavatkozás leghatékonyabb helyét, megragadni módját, a gyógyító, újíto,

revitalizáció gondolat megvalósításának: a legnagyobbat tett, melyet az elárvult Vidékért, Magyarország éltető közegéért tehetünk. Tenni mindezt látványos sikerek, hangos tetszés nélkül tiszteletet érdemel. Tenni mindezt egészséges jelenléttel, mely nem esik a hamis ráismerés édeskés hibájába, melyben a népi kultúra, a piac, a tájhasználat, a vernakuláris építészet nosztalgiává, tartalmatlan hagyomány-formává süllyed. Sajátos süllyedésnek és emelkedésnek tanúi lehetünk, ha a magyar vidék kultúra elmúlt évtizedeire gondolunk: a már-már eltűnő tartalmak sokszor nem helyből, hanem kerülő utakon – nemegyszer a nagyvárosból – kaptak megtermékenyítő új impulzusokat, gondoljunk a Táncház mozgalomra, a Makovecz által indított Faluház programra, a településekre gazdaként tekintő főépítési szerepvállalásra, Kemény Bertalan, Meggyesi Tamás vagy Istvánfi Gyula munkásságára vagy dr. Reischl Gábor „tanyajárására”.

A kiváló tettek csak hálózatokon keresztül éltethetők, erősíthetők annyira, hogy a kultúra részeivé váljanak – a kifejezés teljes értelmében, mint agrikultúra, viselkedés és környezetkultúra. A Kemény Bertalan által életre hívott Falugondnoki hálózat, a Művelődési Intézet közösségszervező hálózata, a főépítési hálózat vagy a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat olyan szervezetek, melyek kellő támogatottsággal, más szervezetekkel – például a területi építész kamarákkal – véghez tudják vinni a magyar vidék revitalizációjának folyamatát. Azt a folyamatot, melyben a „kor-szerű” nem a „hely-es” ellentéte, negligálása. Építésként – építőként – ennek a két alapfogalomnak, a vitruviusi hármaskritérium kifejtéseként kell eleget tennünk. Ehhez ad segítséget – és egyben nyit új horizontot – a Balaton-felvidéki építészeti útmutató. A nagyszerűen szerkesztett mű, a kutatásra, innovatív szemléletre és példákra támaszkodva egy olyan viselkedésformát mutat be, amely nem pusztán szakmánk gyakorlóinak, de minden érintettnek – építetőnek, érdeklődőnek, hatóságnak – kijelöl egy távolba mutató, a minőségi alkotást segítő, kulturális utat.

Az új horizont az elvont, sokszor merev és túlszabályozott terület- és településrendezési tervek világa mellett/helyett a karbantartott, a napi életet a jövő lehetőségeivel és felelősségével szem előtt tartó gazda személetű környezetalakítás és fenntartás.

Amelyben a rendezési terv helyett személyes és közösségi felelősségen alapuló, világos kompetencia rendszerben megvalósuló tervezett rend uralkodik. Amelyben egy helyi piac működtetése közösségfenntartó tett és nem pusztán élelmiszer vagy közegészségügyi hatósági kérdés. Amelyben a helyhez való illeszkedés, a „helyesség” nem építéshatósági, de közösségi és kulturális kérdés, azaz szakember segítségével eldönthető és nem pusztán absztrakt számokkal kifejezhető. Amelyben életünket rendező elhatározásaink nem merevednek hétköznapijainkat bénító vonalhálóká. Fogadják szeretettel az Építész Közlöny vidékfejlesztéssel foglalkozó számát, azzal a tisztelettel, mely megilleti a munkájukat csendes, kitartó teremtő-alázattal végző kollégákat.

Turi Attila
építész, MÉK alelnök

Magyar siker

Borvidékek, szőlőhegyek fotói

Minden évben megrendezésre kerül a borvidékek, szőlőhegyek témájában egy fotó világverseny, amelynek idén Dékány Tibor fotóművész nyerte meg a fődíját, amit Párizsban, a francia Senatus dísztermében vehetett át. A díj voltaképpen a téma Oscarjának tekinthető, több mint 1500 műből válogatott a zsűri.

Dékány Tibor a „Professzionális kategóriában” nyert fényképpel: „A nagy ünnepség kezdődik, Tokaj, Magyarország” – 2012 – Bodrogheresztúr

Terv & Pályázat

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) feladata a vidékfejlesztésben érdekelt szereplők együttműködési hálózatba szervezése, tevékenységeik összehangolása, a vidék társadalmi, gazdasági fejlődése, felzárkóztatása, valamint a támogatási források hatékony felhasználása érdekében. Ehhez kapcsolódóan az MNVH elnöksége kitüntetetten fontos feladatának tekinti a vidéki tereket felelősen használók, a gazdálkodók, a települési és más helyi társadalmi csoportok, szakmai és civil szervezetek közötti érdemi párbeszéd és a közös cselekvés legkülönbözőbb formáinak a kialakítását. Az MNVH elnöksége az Európai Unió vidékfejlesztési prioritásaihoz igazodóan szakosztályi keretek között tevékenykedik. Az egyik ilyen szakosztály, a III. szakosztály, amely a vidéki életminőség, a vidéki gazdaság diverzifikálásának kérdéseivel foglalkozik. Ezen belül is kiemelten fontos feladatának tekinti a vidéki örökség megőrzését és a fenntartható fejlesztés ügyét, az épített környezet, a hagyomány és innováció szerves egységének megőrzését.

Ennek szellemében került megrendezésre a nyár elején Tapolcán a „TERV & PÁLYÁZAT” című szakmai konferencia, hogy az értelmes párbeszéd segítségével támogassa az érdemi gondolatcserét a politikai, a szakmai és a civil szféra szereplői között.

A konferencia egyik vezérgondolata az épített környezet minősége, falvainak arculata, a formálódó építészeti politikai irányelvek tükrében. Ennek szellemében a jelenlévők megis-

merkedhettek a Balaton-felvidék építészeti karaktergyűjteményével és útmutató tanulmányával. Egy olyan új hiánypótló segédlettel, amely a tájegység épített örökségének tükrére, sőt, különleges gazdagságának példatára, bemutatva az évszázadok alatt kialakult regionális sajátosságokat. Az új technológiák, a gyors kommunikáció, az urbanizáció világméretű felgyorsulása, a megújult életmód korszakában könnyű azt állítani, hogy az örökség, a helyi identitás szempontjai csak furcsa, régimódi, és talán nem is releváns fogalmak. Sokkal könnyebb ezen összefüggéseket félresöpörve egy uniformizált jövő felé haladni, mint megküzdeni a globalizáció kihívásaival. De ne feledjük, hogy amennyiben így teszünk, az épített környezet gazdag kulturális sokszínűségének fennmaradását kockáztatjuk. Eltűnnek a helyi építőanyagból megépült, hófehér homlokzatú, nyeregvetős házak, kőkerítések, vakolatdíszek, kéményfejezetek. Eláraszt mindent a divatlapokból megidézett mediterrán-, „tüzép-barokk” épületek tömkelege.

Pedig akár csak egy rövid körutazással is a helyi és regionális különbségek hihetetlenül gazdag választékát fedezhetjük fel: csodálatos helyeket, ahová érdemes ellátogatni. Mesés szép, apró falvakat, melyek megbújnak a völgyekben, szebbnél szebb kisvárosokat, történelmi műemlékekkel. A legtöbben pedig valószínűleg egyetértenek abban, hogy tragédia lenne ezt a kulturális környezetet elveszíteni vagy felhígítani, és középszerű egyformasággal helyettesíteni.

Csak remélni tudjuk, hogy hamarosan további tervezési útmutatók is készülnek, minél több tájegységre, a digitális képek és lehetőségek szököárjával szembesült tervezők új generációi számára lehetőséget kínálnak arra, hogy a hely és a kontextus megismerésével úgy tervezhessenek az adott helyre illő épületeket, hogy azok egyszerre újak és izgalmasak is legyenek.

Természetesen nem minden új épületnek kell különösebben izgalmasnak vagy innovatívnak lenni. Valójában, amit sokan vonzónak találnak az éppen a hagyományos vagy a népi építészet tisztasága és racionalitása, a hagyomány tiszta értéke. A Balaton-felvidéki építészeti útmutató abban segít az építéseknek, építetőknek, (öslakosoknak és bebíróknak, „gyüttmenteknek”, vagy „gyüttmaradottaknak”), hogy az új épületeiket harmóniába tudják helyezni; kényelmes, jól kezelhető, megfelelően elhelyezett, kivitelezett és homlokzati részleteiben is jól megoldott, a lehetséges alternatív elrendezések sokaságát megengedő házakat tudjanak létrehozni – legyenek azok hagyományosak vagy maiak. Fontos hangsúlyozni, hogy nem arról van szó, hogy az új épületek a korábbi stílusok puszta utánzatai legyenek. Éppen ellenkezőleg, sokkal nagyobb kihívásról van szó! Arról, hogy ma, a XXI. század elején olyan házakat tudjunk tervezni, amelyek megfelelnek mai igényeinknek és mégis azonnal felismerhetők, hogy hol vannak. Nem könnyű elvárás, de elengedhetetlen.

A tapolcai konferencia másik vezérgondolata a „Pályázat” témaköre, a támogatási források hatékony koordinálása volt. Ma, amikor tisztában vagyunk azzal, hogy a fejlesztési és támogatási források felosztása az európai uniós rendszerekhez csatlakozott Magyarországon is alapvetően projektek formájában valósul meg, látnunk kell, hogy a projektek megvalósításában résztvevők és érdekeik, kapcsolataik sokasodása új szemléletet és technikák alkalmazását teszi szükségessé.

A települések vezetői és a helyi döntéshozók sokszor egyedi, ad hoc megoldásokkal próbálják beruházásaikat minél hatékonyabban megvalósítani, miközben új típusú technikák kidolgozására lenne szükség. A folyamatok diagnózisa azt mutatja, hogy pályázati források minőségi és hatékony felhasználásának professzionalizmusa jelenleg még hiányzik, s a rendszer rosszul működik, amiért legtöbbször a tervező építész teszlik felelőssé. Pedig indokolt a folyamatok alapos, higgad elemzése, és átalakítása azzal a céllal, hogy az EU pénzzel támogatott projektek a legnagyobb hozzáadott értékkel valósulhassanak meg. Ezért szükséges, hogy közösen tekintsük át az elmúlt évtizedek tapasztalatait, elsősorban a pályázati célok megfogalmazása, a programalkotás, a pályázatiírás, pénzügyi – jogi előkészítés – bonyolítás – ellenőrzés tekintetében, valamint a tervpályázatok és közbeszerzések kiírása, bonyolítása és értékelése miatt. A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat elnöksége a konferencia résztvevőivel egy közös nyilatkozatban foglalták össze ennek érdekében a szakmai tanácskozás legfontosabb üzeneteit, hogy a maguk eszközeivel is hozzájáruljanak a modern, integrált – szakmaközi, interdiszciplináris – vidéki tervezés és fejlesztés szellemi megalapozásához. Bízva abban, hogy sikerül megtalálni azokat a tervezési módszereket, projekt megvalósítási technikákat, amiknek a segítségével az építészeti kultúra közüggé válik és helyi építészeti hagyományokból gyökerező, mai igényeket kielégítő, kortárs vidéki házak születhetnek.

Krizsán András DLA

a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat elnökségének tagja

Terv a sikerhez

Egy projektötlet megvalósítását, sikerességét alapvetően meghatározza a jól előkészített építészeti tervezés. A tervezés során dől el, hogy a projektötletből jól használható, időtálló, szép és gazdaságosan üzemeltethető épület lesz-e, amely minden szempontból hozzájárul egy projekt sikerességéhez, vagy rosszul használható, gazdaságtalanul üzemeltethető, esztétikai szempontból értéktelen, gyorsan elhasználandó épület valósul meg. A jó terv jelenti a legfontosabb garanciát arra, hogy egy projekt gazdája – önkormányzat, helyi közösség vagy vállalkozás – az elképzeléseinek megfelelő, sőt azt meghaladó értékű épületet valósítson meg a saját önerejéből és a pályázati támogatásból. A projektgazdák számára ezért az egyik legfontosabb szempont a jó terv, vagyis a *jó építész megtalálása*, kiválasztása. A jó terv jó versenyben születik. Ennek klasszikus intézménye a tervpályázat, mely különösen az alternatív koncepciók kiválasztásának eszköze. A jó építész kiválasztásának másik eszköze a referenciák versenyztetése.

A jó terv pénzbe kerül, de építési költséget takarít meg

Általános probléma, hogy a projektötlet kidolgozásakor a projektgazdák nem rendelkeznek elégséges forrással ahhoz, hogy megkeressék és megfizessék a jó építészeket. A jelenlegi tökehiányos időszakban a vállalkozók, beruházók nem szívesen előlegezik meg, és főleg nem kockáztatják meg a műszaki előkészítésre szánt összeget. Miért fizessenek egy olyan tervvért, ami nem is biztos, hogy nyerni fog a pályázaton? Ezért szinte minden esetben megvárják a támogatási pályázat kiírását, hogy annak pontos ismeretében, és annak mindenben megfelelő tervekkel indulhassanak a támogatás elnyeréséért. Jellemző, hogy ebben a szakaszban a projektgazdák véletlenszerűen választanak építészeket, általában olyanokat, akik ingyen kezdenek el dolgozni, annak reményében, hogy a pályázat elnyerése után megbízást kapjanak a tervezésre. Ezzel a módszerrel általában nem a legalkalmasabb tervezőkhöz jutnak a pályázók, ami a későbbi megvalósítás során számos gonddal jár, továbbá nem hozza meg a kívánt eredményt.

A jó terv elkészítése időigényes folyamat

A projektgazdáknak általában nincs kellő ismerete arról, hogy mennyi időt igényel egy projektötlet különböző szintű terveinek a kidolgozása. Gyakran irreálisan rövid határidőket szabnak a pályázati tervek elkészítésére, az építési engedélyezési tervek kidolgo-

zására és a kivitelezési tervek elkészítésére. A tervek beadására néha csak 1-2 hónap áll rendelkezésre, ami nem elég a minőségi munka elvégzésére és garantált tervek elkészítésére.

A sikeres beruházáshoz megalapozott költségvetés szükséges

A másik probléma, hogy a pályázatok elbírálása, az idő rövidsége miatt nagyrészt csak engedélyezési tervek alapján történik, de azokhoz tételes költségvetést kérnek, ami az engedélyezési tervek műszaki állapotában lehetetlen, hiszen az engedélyezési tervek tartalmi követelménye szerint még nincsenek szakági tervek (statika, gépészet, stb.). A később elkészülő részletes, szakági kiviteli tervek így gyakran ütköznek a pályázathoz beadott költségvetéssel, s azt a látszatot keltik, hogy a műszaki tervek a hibásak a költségvetés pontatlansága, ill. hiányossága miatt. Pedig köztudott, hogy a beruházás költségét a különböző tervfázisokhoz (tanulmány terv, engedélyezési terv, kiviteli terv) kapcsolt különböző költségszámításokkal (fajlagos költség, tételcsoportos költség, tételes költség) lehet többlépcsős iterációs módszerrel fokozatosan meghatározni. Egyetértünk a Magyar Mérnöki Kamara javaslatával, hogy a *német (BKl) rendszerhez hasonló költségvetési rendszer* kerüljön bevezetésre, mely a magyar költségbecslési segédletnél (piros könyv) sokkal részletesebb, és mindenki által elfogadott, megalapozott számítási módszer. A tapasztalatok szerint a költségszámításnál *tartalékösszeg szerepeltetése és infláció követés* is indokolt.

A tervezéshez külön forrás és időkeret szükséges

A folyamatok diagnózisa azt mutatja, hogy a pályázatok műszaki előkészítésére, a garantált tervek kidolgozására külön forrást és időkeretet célszerű biztosítani, hogy a legjobb tervező és a legjobb koncepció kerüljön kiválasztásra és megfizetve. Javasoljuk egy *pályázat előkészítő pénzalap létrehozását* az EU fejlesztési alapokon belül, amelyből finanszírozhatók lennének a sikeres pályázati ötletek költségei, az alaposabb tervelőkészítések vagy akár a mezőgazdasági beruházásokhoz tartozó típustervek kidolgozása is. Egy olyan *két lépcsős pályázati rendszer kialakítására* teszünk javaslatot, ahol az első lépcsőben az előkészítő (részletes kiviteli) tervek finanszírozása történik. A második lépcsőben pedig (már a szakági tervek és az összes hatósági engedély birtokában) a garantáltan megvalósítható beruházás pénzügyi támogatására lehet pályázni a kidolgozott tételes költségvetések szerint. Indokolt a projektmanageri feladatkört kötelezően műszaki képzettséghez kötni, amit az egyetemi manager képzésre javasolunk alapozni.

Pályázati támogatások területi elven

A vidéki települések szempontjából indokolt a jelenlegi ágazati jellegű, tematikusan divergáló pályázatok (pld. csak játszótér, akadálymentesítés, vagy főtérrendezés)

helyett a *területi elven működő komplex pénzügyi pályázatok* bevezetése, hiszen egy településen minden probléma egyszerre és együtt jelenik meg, mely párhuzamos, és komplex tervezési megoldást igényel.

A főépítési rendszer és a vidékfejlesztés

A vidék egyik fontos vonzereje a kultúrtáj színvonala, melynek meghatározó eleme az épített környezet minősége. Ennek felelőse a helyi (körzeti) települési főépítész, akinek a munkáját a vidék érdekében végzett állami szolgáltatásnak tekintünk. Ezért minden településen, vagy kistérségben kívánatos a helyet jól ismerő építész szakember kinevezése. Javasoljuk megvizsgálni, hogy miként lehet a falugazdász szolgálat mintájára a *vidéki (kistérségi) főépítési rendszert támogatni és kiépíteni*.

A vidék építészeti kultúrájának támogatása

Fontosnak tartjuk a vidék építészeti kultúrájának támogatását *segédletekkel és tájékoztató útmutatókkal* már a tervezés időszakában, mint például a Magyar Építész Kamara által kiadott „Terv a sikerhez” című tervpályázati kiadvány. Támogatjuk, hogy a „Bala-ton-felvidéki építészeti útmutató” mintájára minden tájegységre szülessenek közérthető tanulmányok, amik bemutatják az adott terület építészeti karakterét, a tájjal a környezettel harmóniában levő épületek sajátosságait. Bízunk abban, hogy az így előkészített beruházásokkal megtaláljuk azokat a tervezési módszereket, melyek segítségével az építészeti kultúra közüggé válik és helyi építészeti hagyományokból gyökerező, mai igényeket kielégítő, kortárs vidéki házak születhetnek.

„TERV&PÁLYÁZAT”
konferencia ajánlása alapján,
az MNVH elnöksége

Tapolca, 2014. május 23-24.

Településfejlesztési Konferenciák Nyíregyházán

Könyvbemutató

Rendhagyó szakmai kiadvány született a közelmúltban „Településfejlesztési Konferenciák Nyíregyházán – A 2010, 2012, 2014. években lebonyolított rendezvények előadásai” címmel. A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat támogatásával megjelent mintegy száz oldalas szakmai magazin összegző szándékkal negyven urbanisztikai, építészeti és egyéb településfejlesztéssel kapcsolatos előadás tartalmát foglalja össze, gazdagon illusztrálva. A kiadvány alaphangulatát a „Tündérmező arcai” című fotópályázat illusztráló képei teremtik meg és az alapvető küldetésen túl a magazin a sorok között ajánlja az olvasó figyelmébe a Móríc Zsigmond szerinti „...történelmi Magyarország-nak utolsó tündéri mezejét”, a vendéglátó megye turisztikai értékeit is. A konferenciák szervezését és a kiadvány összeállítását a nyíregyházi székhelyű Plan-net.hu Klaszter gesztora, az ART VITAL Kft. vállalta fel. A szakmailag tartalmas és hiánypótló, küllemében és szerkesztésében is figyelemreméltó, ingyenesen hozzáférhető kiadványra ezúton kívánjuk felhívni a figyelmet.

A „Tündérmezőn” lebonyolított Plan-net.hu Településfejlesztési Konferenciák „A településfejlesztés és az integrált városfejlesztési stratégia elmélete és gyakorlata a kis- és

középvárosokban”, „A településfejlesztés új távlatai – az elmélet, a gyakorlat, a szabályozók és a jövőkép”, valamint „A településfejlesztés lehetőségei 2014–2020 között – városok és vidékek együttműködése” címmel tekintette át a napjainkban és középtávon egyaránt aktuális szakmai kérdéseket.

A kiadvány bevezetőjéből megtudhatjuk, hogy a konferencia-sorozat egyik ihletőjének mindenképpen azok a Tiszántúli Építészeti Konferenciák tekinthetők, melyek közel harminc évvel ezelőtt kerültek megrendezésre, felvonultatták Nyíregyházán az akkori építész társadalom számos mértékadó egyéniségét és igazolták az ilyen profilú rendezvények létjogosultságát.

A településfejlesztési konferencia-sorozat elindulását végül egy pályázati lehetőség és a már évek óta eredményesen működő, profiljában egyedi építész-mérnök társulásnak számító Plan-net.hu Építőipari Mérnöki Hálózati Klaszter működése alapozta meg. Az előbbi szerveződés szakmai orientációjának és ambícióinak köszönhetően a konferencia-sorozat névadójává és szervezőjévé, Nyíregyháza városa és a Megyeháza történeti épülete pedig annak meghatározó helyszínévé vált. A rendezvényeken a kezdetek óta negyvennyolc előadás hangzott el,

az eseményeket zenei élmények, kiállítások, kiadványok és szakmai kirándulások is gazdagították.

A kötet záró gondolatokkal és köszönet nyilvánítással fejeződik be, az összegzés jegyében, de igazi összegzés nélkül. A szervezők és a jelen sorok írója ma csak részösszegzést tartanak aktuálisnak, bízva a két évenként aktuális folytatásban. A visszatekintés azonban mindenképpen aktuális és tanulságos.

Hogyan is kezdődött?

Amikor egy ma már remélhetőleg sikeresnek minősülő konferencia-sorozat immár négy évének a gyökereit igyekszünk összegezni, jóval korábbra kell visszanyúlnunk. A történet kezdődhetne akár 1994-ben, néhány évvel a rendszerváltozás után, amikor a későbbi klaszter gesztor ART VITAL KFT. alapítására sor került, és ma immár 20, munkában és eredményekben egyaránt gazdag évre emlékezhetünk. Kezdődhetne 2004-ben is, amikor az immár tíz éves klaszter közvetlen elődjének számító Plan-net.hu Építőipari Mérnöki Hálózat megalakult, és az Európai Unióba belépő Magyarország első nyertes pályázatának tanúsító levelét és emléktábláját a jelen sorok írója átvehette Dr. Meggyesi Péter, akkori miniszterelnöktől a Parlament Munkácsytermében. Az akkori pályázat segítségével az egymás profilját kiegészítő kisebb – nagyobb építész-mérnök irodák megvalósíthatták közös iroda komplexumukat, és közös arculat és logó készítésével megteremthették egységes piaci fellépésük alapjait. Ennek a történetnek a kezdete mégis inkább 2009-re tehető, amikor egy újabb sikeres pályázatnak köszönhetően az immár számottevő tapasztalattal és kibővült taglétszámmal bíró Plan-net.hu Építőipari Mérnöki Hálózati Klaszter tag-

vállalkozásai számottevő eszközfejlesztésre, valamint a közös piaci fellépést segítő marketing tevékenység támogatására ismét jelentős pályázati támogatást nyertek el.

Előbbieknek köszönhetően indult útjára a klaszter nevét viselő Plan-net.hu Településfejlesztési Konferencia 2010-ben, mely első alkalommal a Kodály Zoltán Általános és Zeneiskola falai között került megrendezésre. A másodnapi levezető program Nyíregyháza-Sóstófürdő építészeti, turisztikai és hagyományörző értékeinek bemutatására irányult. A kétéves konferencia ciklusidő ígéretével szembeesülve a szervezők 2012-ben meghirdetett pályázati forrás hiányában a konferencia elnapolása, vagy elhalása, illetve a saját forrásból történő megrendezés között választhattak. A döntés az utóbbira esett, ami ma már egyértelműen helyesnek és szükségszerűnek minősül. A szűkösebb keretek ugyan csak egynapos rendezvényre adtak lehetőséget, arra viszont optimális és méltó helyszínen, jelentős érdeklődés és részvétel mellett a nyíregyházi Megyeháza Bessenyei-dísztermében kerülhetett sor. A felállított kétéves ciklus ritmusát tartva 2014. január 31-én ismét a Megyeháza történelmi falai között került sor a rendezvényre mintegy 140 fő részvétele mellett. A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat elnyert támogatása színvonalas rendezésre, és másodnapi épületlátogatások megszervezésére is módot adott.

Mire is emlékezhetünk vissza leginkább?

A rendezvények minden alkalommal a város büszkeségének számító „Cantemus” kórus páratlan, csendre intő műsorával kezdődtek, majd a város polgármesterének és a megyei közgyűlés elnökének köszöntője alapozta meg a napi munkát.

Mindhárom alkalom alaphangjának megteremtését szolgálta dr. Meggyesi Tamás professzor emeritus, BME Építésmérnöki Kar Urbanisztikai tanszék képviselőjének, valamint Dr. Csatári Bálint geográfus, kandidátus, a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat elnökségi tagjának előadása.

Szintén három alkalommal hallhattunk aktuális, minisztérium közeli információkat Jármű Gyöngyitől, egy jóval fiatalabb generáció jeles képviselőjétől.

Valamennyi konferencia maximális időkihasználásra törekedett és összesen 48 előadásra került sor. Egy alkalommal előadónk nem érkezett meg, Monor város főépítésze, Nyeste László váratlanul ment el közülünk, haláláról egyperces néma felállással emlékeztünk meg. Első alkalommal a névadó klaszter munkásságát bemutató kiállítást, második alkalommal a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Építész Kamara kiállítási anyagát és elhunyt építész barátunkra is emlékezve Monor városközpont rekonstrukciójának alappilléreit láthattuk. Harmadik alkalommal az újra felfedezett és további felfedezésre váró, „Móricz Zsigmond”-i Tündérmező arcaival ismerkedhettünk meg egy fotópályázat anyagán keresztül. A konferenciákat alkalmi kiadványok, könyvek is gazdagították. „Végh József világa”, „Középkori templomok a Tiszától a Kárpátokig” és „Tündérmezőtől az ismeretlen földig – Utazás a művészetek történetében Szatmártól Kassáig” szintén hozzájárultak a konferenciák szakmai és élmény anyagának színesítéséhez.

És most, 2014-ben páratlan lehetőség kínálkozott: az MNVH támogatásával megrendezett harmadik konferencia után, egy másik nyertes pályázat lehetővé tette, hogy ez a hatalmas ismeretanyag nyomtatásban is megjelenhessen és közkinccsé téve betölthesse igazi

küldetését: szakmai közéletünk jeles eseményeinek megőrkítését, szellemiségének megőrzését és ezáltal az elhangzott előadásokban foglalt szakmai ismeretek széleskörű hozzáférhetővé tételét.

A konferenciák anyagait együtt látva hatalmas ismeretanyag áll előttünk, jórészt el nem évülő, hosszú távon aktuális mondanivalóval. Szakmai segédanyagként és egyfajta kordokumentumként. Ezúton is köszönet illeti előadóinkat, támogatóinkat és mindazon érdeklődőket, akik nélkül sem a konferenciákra, sem az összegző kiadvány megjelenésére nem kerülhetett volna sor.

Folyamatban van az ország, a régiók, a megyék, a járási székhely városok és a további települések stratégiájának formálása, illeszkedve a 2014–2020 közötti EU programozási időszakhoz. Bízunk benne, hogy a lebonyolított konferenciákkal és az összegző kiadvánnyal egyaránt hozzájárultunk országunk, településeink jövőjének formálásához, a szakmai együttgondolkodáshoz.

A konferenciákról további információkat az érdeklődők a www.artvital.hu honlapon találhatnak. A kiadványt szakmai körökben ingyenesen hozzáférhetővé tesszük és igény esetén (e-mail: titkarsag@artvital.hu) a postaköltség megtérítése mellett az érdeklődőknek – a készletek kimerüléséig – szintén rendelkezésére bocsájtjuk.

Végh József

a kiadvány felelős szerkesztője,
a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei
Területi Építész Kamara és a névadó Klaszter elnöke,
az ART VITAL Kft. ügyvezetője

A tájhasználat változásából eredő problémák és feladatok meghatározása Kővágóörs és Köveskál példáján

A kutatás 2013-ban készült a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat támogatásával. A kutatás vezetője dr. Laposa József tájrendező mérnök volt, az anyag elkészítésében részt vettek Tölgyesi Diána és Mohácsi Katalin településmérnökök. Az ember az adott időben vélt érdekei és az adott időben rendelkezésre álló technikai eszközei szerint alakítja a tájat. A tájhasználat ezért a társadalmi és természeti tényezők térben és időben változó erősségű hatásának eredményeként folyamatosan változik.

Az utóbbi 100 év változásai, a gyors ipari fejlődés, a városiasodás, az urbanizáció, a kemizálás, a közlekedési forgalom növekedése, a fentiekből fakadó környezetterhelés, az iparszerű mezőgazdálkodás, monokulturális ültetvények jelentősen károsították az élővilágot, amely fokozatosan szegényedik a termőhelyi viszonyok, az ökológiai tényezők megváltozása miatt. A fenti változások társadalmi és gazdasági következményei is súlyosak, a vidék elnéptelenedéséhez, összetartó erejének elvesztéséhez, a tájhasználat alapvető megváltozásához vezetnek.

A hozzáértő emberi kéz és közösség hiánya, az intenzív mezőgazdasági területhasznosítás a Káli-medencében is a termőhelyi viszonyok durva megváltoztatásához – vizes élőhelyek lecsapolása, talajvízszint csökkentés, ösgepek felszántása, a vizek tápanyaggal való feldúsítása, kőtenyegek elbányászása, növényfajtakészletek elszegényedése, lápterületek visszaszorulása, stb. – vezetnek.

A tájhasználat változás fő jellemzője az elmúlt évtizedekben, a szántóterületek felhagyása, gypesedése, a gyepek (rétek, legelők) bozótosodása, az erdőterületek növekedése, a jelentős élőmunkát és szakértelmet igénylő szőlő- és gyümölcsstermesztés visszaesése, a táj esztétikai romlása.

A Káli-medence tájhasználat változás történeti elemzését követően javaslatként megfogalmazható, hogy a cél olyan fenntartható integrált tájgazdálkodás, tájhasználat megteremtése, amely által a medence tájpotenciálja a jövőben nő, természeti és kultúrtörténeti értékei, egyedi arculata hosszú távon is megőrződik, a tájhasználati konfliktusok feloldódnak, a szélsőségek csökkennek.

Semmiképp sem lehet cél egy korábbi állapot visszaállítása, hanem a mindenkori társadalmi, gazdasági, ökológiai adottságoknak megfelelő, a természeti, táji adottságok védelmére kiemelkedően ügyelő tájhasználat, tájvédelem gyakorlása, amely a táj lényeges elemeinek fenntartására, folyamatos újratermelésére összpontosít és hozzájárul a szélsőségek kiegyenlítéséhez, azaz a gazdálkodás középpontjában a táji elemek és a táj működésének fenntartása áll.

A Káli-medence sokszínű adottságai, a tájhasználat története – például a szőlő kipusztulása (filoxeravész) és újbóli

visszatelepítése – a Nemzeti Park erősödő gazdálkodása reményt ad arra, hogy az integrált tájgazdálkodás, a fenn tartható tájhasználat megvalósítható.

A tájhasználat megújulása csak a településközi kapcsolatok erősítésével valósítható meg, mert az alapfunkciók sérülése következtében a kistelepülések csak egy bizonyos szintig jutnak el egyedül. A fejlődés a településközi kapcsolatok által összetartó nagyobb térben képzelhető el a Nemzeti Park hathatós segítségével. Ezért kivételes fontosságú, hogy most hét Káli-medencei községnek a medencében lévő Kővágóörsön van közös önkormányzati hivatala. A közös önkormányzatiság a Káli-medence megújulásának egyik alapfeltétele.

Az integrált tájgazdálkodás, a fenntartható tájhasználat akkor valósulhat meg, ha a gazdasági érdekeket, a támogatásokat úgy alakítjuk, hogy a gazdasági tevékenység illeszkedjen a táji adottságok megújuló rendszerébe és a tájhasználatot és a népességet egyaránt segítő, megújító, kifejezetten a Káli-medence adottságaira szabott programok kapnak támogatást.

A fő tájhasználati formák a medence területén mára kikristályosodtak. A hegyek gerincén, meredek oldalain meg kell tartani, vissza kell állítani az erdőt. A kedvező kitettségű, enyhébb lejtésű keleti, déli, nyugati domboldalokon a szőlőtermesztést kell támogatni. Az ún. szoknya területeken a gyümölcs és takarmánytermesztés, esetleg a szántó művelés támogatandó, a medencetálpai területeken pedig a legelő és rétgazdálkodás – vízfelületekkel, láprétekkel, erdőfoltokkal, erdősavokkal – a megfelelő, követendő tájhasznosítás. A medencetálpai területek hasznosítása a Nemzeti Park tevékenysége, illetve a gazdasági környezet következtében kedvezően alakul, s lassan erősödik az állattenyésztés is. Ezt az irányítást támogatni szükséges, ezért kifejezetten kellenek azok a pályázati lehetőségek, amelyek a szántóterületek szakszerű, természetvédelmi szempontból is megfelelő gypesítését és az élővilágot, a tájképet egyaránt gazdagító erdősavok, erdőfoltok, fás legelők létesítését teszik lehetővé.

Az elmúlt húsz évben nyilvánvalóvá vált, hogy a rosszabb adottságú szántóterületeken nem lehet gazdaságos szántóművelést folytatni. Így ma a Káli-medencében az egykori szántóterületek jelentős része gyeppel, parlaggal. A természetvédelmi, élővilág-védelmi, klímaváltozási szempontok mellett – ahogy előbb említettük – a gazdasági szempontok is egyértelműen a szántóterületek csökkentése a gyepterületek, fás legelők, erdők növelése irányába hatnak.

Az integrált tájgazdálkodás szerves része a vízgazdálkodás. A vízgazdálkodás összehangolása az optimális tájhasználat a medence vízkörforgásának helyreállítását, a vízvisszatartás és vízhasznosítás medence szintű végiggondolását és megvalósítását kell jelentse, azaz a vízkormányzást a medence egész területére ki kell terjeszteni. Szükséges a Burnót-patak

és a többi kis vízfolyás medrének revitalizációja, az eredetihez közeli medernyomvonalak helyreállítása és a patakmedrek fenékszintjének megemelése.

A vízháztartás javítása, a mozaikos – szélsőségeket jobban tűrő – tájszerkezet kialakítása, a növény és állatvilág sokféleségének fenntartását elősegítő beavatkozások, élőhely – rekonstrukciók mind emberi beavatkozást igényelnek, ezért kell a Káli-medencére olyan támogatási rendszert meghatározni ahol a tájfenntartó és a gazdasági tevékenység szerves összhangban van egymással.

Sajátos támogatás kell az erdők megújítására is. Az utóbbi harminc évben nőtt az erdőterület nagysága, azonban az erdők nagy része leromlott állapotú. Az őshonos fajok helyett a XIX. sz. második felétől elterjedt az agresszíven növekvő akác, amely által alkotott erdő élővilága szegényes, esztétikai látványa, lombfedése kedvezőtlen. A TSZ telepítések következtében erdeifenyő ültetvények is létrejöttek a medence roncsolt felületein. Mind az akác, mind az erdeifenyő tájidegen a Nemzeti Park területén, ezért gazdaságilag ösztönözni szükséges a cserére, őshonos fajok telepítésére a tulajdonosokat.

A vizsgálatok a szőlőterület tragikus csökkenését mutatják. Köveskál 365 ha nagyságú, szőlőtermőhelyi kataszter szerinti I. osztályú területéből mindössze 65 ha, kb. 18% a művelt szőlő. A szőlőterület csökkenése immár hosszú évtizedek óta tart. A folyamat a Káli-medence többi településére is jellemző. Alapvető megújulás, a szőlőhegyi szőlő- és bortermelés felélesztése az egész medencére készítenendő, államilag támogatott szőlőrekonstrukció kidolgozása esetén várható. A termőhelyi adottságok, a történeti tájhasználat alapján le kell határolni a termelési, gazdasági, esztétikai szempontból legértékesebb ún. „kiváló dűlőket” és a Nemzeti Vidékstratégiában is megfogalmazott „legjobb termőhelyek” védelme érdekében ezekre a területekre kell összpontosítani a támogatásokat. Szükség van egy fejlesztő szervezetre, amely feladata lenne a szőlő- és bortermelést megújító koncepció kidolgozása, a minőségi termelést lehetővé tevő földterületek felvásárlása, és egy mintabirtok létesítése, ahol a gyakorlatban megtanulhatóak, megismerhetőek a hagyományos, illetve az épp időszerű – értsd korszerű – szőlőtermesztési és borkészítési módszerek.

A Káli-medence falvainak építészeti értékeit többször felmérték, a külterület, a szőlőhegyi táj azonban csak néhány préházal szerepel ezekben a felmérésekben. Szükség lenne a szőlőhegyi világ és jellemző épített értékeinek tudatos értéktárba rendezésére, a pincék, préházak, támfalak,

feszületek, források, utak és az élő elemek, gyümölcsfák, szőlőültetvények felmérésére a préház és közvetlen környezetének jellemzőinek bemutatására. Vannak példák a szőlőhegyek látványosan gyors pusztulására, eltűnésére. A Káli-medence különleges adottságaival a Balaton üdülő-körzetének kedvelt területe. A változások a turizmust is érintették és egyre nagyobb ismertségnek örvend a lassú vagy szelíd turizmus, amelynek célja a felgyorsult világból való kilépés néhány órára, napra, hétre. Táj-, történeti értékei, építészeti emlékei által, valamint a reményeink szerint megújuló borkultúrájával a Káli-medence ideális színtere lehet a szelíd turizmusnak. A táj esztétikai vonzerjét növelő fásítások, a romok mellett pihenőhelyek létesítése, kilátók, települési fogadóképek tudatos létrehozása, a zavaró elemek eltakarása, a turistautak, tanösvények összefüggő hálózatának átgondolása, egy Káli-medencei esztétikai intézkedési terv nagymértékben segítené a szelíd turizmus kibontakozását.

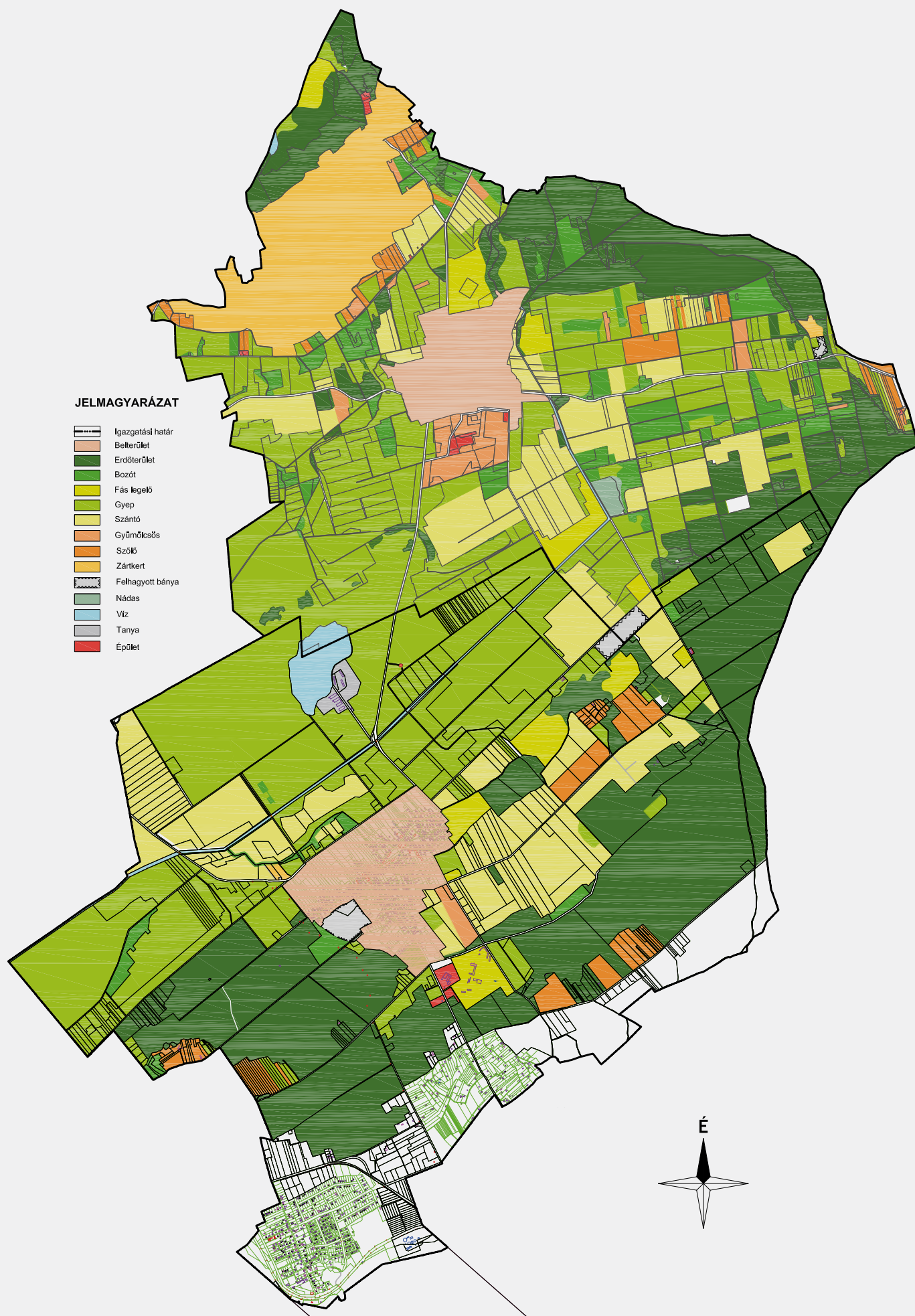
Az új EU-s támogatási szabályok lehetővé teszik, hogy egy cél például a Káli-medence gazdasági-, természeti-, turisztikai megújítása, több pályázati forrás együttes felhasználásával megvalósítható legyen.

A mai vidékfejlesztési lehetőségeket úgy kell módosítani, hogy lehetővé váljon egy tájegység, térség átfogó fejlesztése. A Káli-medence megújítására szóló pályázatot az ott élőkkel közösen, de központilag kell meghirdetni és a megvalósítást fel kell építeni még akkor is, ha új telepésekre, új népességre lesz szükség.

Laposa József

vezető településtervező, kutatásvezető

Balaton-felvidéki építészeti útmutató

A múlt év végén jelent meg a fenti címmel, a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) támogatásával, a Nemzeti Agrárszaktanácsai Képzési és Vidékfejlesztési Intézet (NAKVI) kiadásában egy különleges szakkönyv. A könyv előszavát az a Mike Shanahan író építész írta, aki még 2004-ben elkészítette Írország Cork megyéjének tervezési útmutatóját, és amely munka, az építés hozzájárulásával, mintájául szolgált ennek a magyar kiadványnak. A rendkívül igényes kiállítású, 100 oldalas albumszerű könyv szerzője, a Révfülöpön született, Ybl-díjas építész, Krizsán András, a Balaton-felvidék szerelmese, amely tájegység szakmai tevékenységének is fő színhelye. Nála jobban kevesen ismerik ennek a csodálatos vidéknek egyedülálló jellegzetességeit, táji, természeti, hagyományos építészeti adottságait. A könyv célja ezeknek az értékeknek a meg- és átmentése az utódaink részére, azoknak az építészeti eszközöknek, fogásoknak a bemutatásával, megismertetésével, melyekkel ez a cél elérhető. A könyv egyaránt szól az építkezni szándékozóknak, a tervezőknek, valamint az építési hatóság szakembereinek is. Nemcsak műszaki kérdésekkel, vagyis a hagyományos településszerkezettel és építészeti örökséggel foglalkozik, hanem a táji, természeti adottságokkal, a vidékre jellemző növényzettel, a kertterületekkel, szőlőműveléssel (présházak) is, ezek összhangjának megteremtése és megtartása érdekében. Teszi mindezt a gyakorló építésztervező szemléletével, kitűnő, mindenki által érthető, egyszerű ábrák segítségével, egymás mellé illesztve a jó és rossz példákat. A nagyszámú, nagyon igényesen összeválogatott, részben archív fotóanyag viszont, igen bölcsen, csak jó példákat mutat be.

A szerző a praktikus tanácsokat adó fejezetek előtt, bevezetésként közli dr. Meggyesi Tamás egyetemi tanár „Települési kultúránk” c. tanulmányából (1990) a felújítás és építés tízparancsolatát. Ez után, logikus sorrendben foglalkozik a táj hagyományos építészeti jellegzetességeivel, különös tekintettel az arányokra, az épülettömegek viszonyára, hasznos tanácsokat adva ezeknek az értékeknek a megőrzésére vagy helyreállítására. Ezt az épületek részleteivel foglalkozó fejezetek követik: tetők, kémények, ablakok, ajtók, tornácok, homlokzatok színezése, vakolatdíszek, kőfalak, kerítések.

Nagy érdeme a könyvnek, hogy nem valamiféle rosszul értelmezett hagyományörzéseként szolgálalkú másolásra ösztönöz, hanem kifejezetten a XXI. századi korszerű építési elveket tartja szem előtt, fényképeken számos példát is bemutatva, azonban oly módon, hogy ezek az új épületek belesimuljanak a tájba, illeszkedjenek a meglévő környezethez, új értékekkel gyarapítva azt.

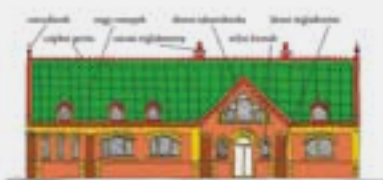
A nagyszerű mű összeállításában segítő, számos résztvevő közül ki kell emelni Kerner Gábort, aki az útmutató szakmai lektora volt, a tipográfus Csánki Jánost,

Kara Lászlót, aki a könyv összeállításában közreműködött, valamint a fiatal építész, Matúz Pétert, aki a szabadkézi grafikákban segített.

A könyv nem került kereskedelmi forgalomba, de bárki számára ingyen hozzáférhető a Magyar Építész Kamara hivatalában. Csak remélni lehet, hogy valóban el fog jutni valamennyi Balaton-felvidéki önkormányzathoz, építési hatósághoz, minden e tájon építkezni szándékozóhoz és tervezőhöz, hogy így váljanak élő gyakorlattá a benne foglaltak, hozzájárulva a táj arculatának megőrzéséhez. Jó lenne, ha ez a könyv példaként szolgálna, és arra ösztönözné az illetékeseket, hogy az ország más tájegységei számára is készíttessenek hasonló kiadványokat, hogy segítsen elejét venni, ill. meggátolni, egyedülállóan szép, és itt-ott még meglévő hagyományos faluképeink további tönkretételét, ami napjainkban folyik.

Simányi Frigyes
építész

Drága „csinos” kerti ház a székelyi stílusban

Kertész, vidéki ház, Angolstílusban, egyszerű megvalósítás

Balatonakali-
Leshegy,
kétszintes
présház

Somlóvásárhelyi próbapiac tájépítészettel

Tecnikai segítségnyújtás, vidékfejlesztés, Év junior tájépítésze, helyi fórum és szakmai konferencia – egyben. 2012 őszén kitelepültünk Somlóvásárhelyre egy helyi termékeket bemutató próbapiacra a vénasszonyok nyarának talán utolsó szép napján.

A MÉK Táj- és Kertépítészeti Tagozata összefogásban a Magyar Tájépítészek Szövetségével és külső mecénásokkal 2011-ben alapította meg az Év Tájépítésze és az Év Junior Tájépítésze-díjakat. A junior kategóriával azokat a tehetséges diákokat és pályakezdőket kívántuk megcélolni, akik számára egy ilyen elismerés meghatározó kitörési pontot jelenthet szakmai életútjuk kezdetén. Ennek a kategóriának külön üzenete is van, ahol a társadalmi felelősségvállalás és a vidékfejlesztés terén a díj túlterjeszkedni szeretne önmaga határain. Az évente megújuló kiírásban ugyanis olyan hátrányos helyzetű, magára hagyott, önerőből megújulni nehezen képes, helyi szakemberhiánnyal küzdő településekkel keressük a partnerségi kapcsolatot, ahol a helyi adottságokhoz és problémákhoz nyitottan, értőn közelítő

szakemberekre van szükség, valamint közös, a „készítés általi” (learn by doing) tanulási folyamatra van lehetőség. Első célpontunk Somlóvásárhely, a harmadik vörösiszap sújtotta település volt, „Isten ottfelejtett kalapja” a Somló-hegy tövében – amelyről oly kevés szó esett és esik a médiában.

Somlóvásárhely Község Önkormányzata Különleges beépítésre nem szánt terület – rendezvénytérként jelölte ki a Somlóvásárhelyen a 8. sz főúttól északra, a Hegykapuhoz vezető úttól (045 hrsz.) nyugatra, a vásárhelyi – Gerő-kút – forráshoz tartozó területeket (018/1-5 hrsz. – 47543 m²). A területet az Önkormányzat a Somló-hegy méltó megközelítése érdekében „kaputerületként” kezeli. A terület kijelölésének további indoka, hogy a somlói rendezvények tartására használt Körömdi réten magánberuházói fejlesztések várhatók, s így ott hosszú távon nem biztosítható a tradicionális, Somló-hegyhez kapcsolódó fesztiválok helyszíne. A rendezvénytér számára kijelölt terület megközelíthető jelenleg egyrészt a Hegykapuhoz vezető 045 hrsz.-ú útról, másrészt a forráshoz vezető 017 hrsz.-ú földúton,

mely a 8. sz. főút felől tárja fel közvetlenül a területet, illetve északon a 021 hrsz-ú földúton. A település jövőképében itt valamiféle olyan regionális, országos, vagy akár nemzetközi érdeklődésre is számot tartó vásár- és rendezvényter alakulna, amely állatvásároknak, fesztiváloknak, gyerektáboroknak, helyi termelői piacnak, lovasversenyeknek adna otthont. A település olyan kitörési pontként tekint a vásár- és rendezvényterre, amely elsősorban a 8-as út tranzit forgalmára és annak vásárlóerejére épít, piaca lehet a helyi termékek (borok, sajtok, húsok, pálinkák, pezsgő, gyümölcsök, mézek) értékesítésének, ezen keresztül növeli a népességmegtartó erőt. Azaz a Junior Tájépítészek a település egy régi álmát álmodták tovább, pontosítva a tervezési programot, alapot teremtve egy későbbi pályázatnak. A szituáció megfordítani igyekszik azt a tendenciát, ami gyakoribb: a legtöbb magyar település először pályázik, aztán gondolkodik. Itt most a gondolkodáson volt a hangsúly. A Magyar Építész Kamara Táj- és Kertépítészeti Tagozata ezt a folyamatot azzal szeretne volna tovább segíteni, hogy a Magyar Nemzeti Vidék Hálózat és Somlóvásárhely település önkormányzatának támogatásával levitte a junior kiállítás anyagát Somlóvásárhelyre, beszélgetést generált az ötletpályázatról a helyi és térségi szereplőkkel, meghívott előadni olyan szakembereket és gyakorló piacosokat, akikről

a helyiek módszereket tanulhatnak a piacépítésre, akik utat tudnak mutatni a jövő felé, a térség jövője felé. A helyi szervezésben nagy segítségünkre volt a Somló-hegy oldalában, Dobán élő Takács Edvárd tájépítész kollégánk, illetve a kapolcsi Ilona Malom manufaktúra. A térségbeli őstermelők, borászok, sajtkészítők segítségével a rendezvényt „próbapiac” kísérte, ahol kóstolhattak és vásárolhattak helyi termékeket a konferencia résztvevői. A közel 200 részvevővel megtartott konferencia elsősorban a helyi piacok és a tájépítészeti vidékfejlesztő tevékenysége iránt érdeklődőket mozgatta meg: Budapestről két buszt indítottunk a rendezvényre, illetve jöttek a térség vezetői, sőt Veszprémből és a kőszegi kistérségből is érkeztek vendégek. A rengeteg telefonos megkeresés, szórólap, személyes invitálás ellenére a település lakossága meglehetősen passzív maradt, amelyre mint jelentős problémára a helyi piac kezdeményezői is felhívták a figyelmet. Mindenesetre a kiállítás anyagát és a pályázatokból készített katalógust a település képviselő-testülete számára rendelkezésre bocsátottuk: reméljük, hogy a döntés előkészítésekben és a pályázatírásban technikai segítséget jelent számukra az ötletpályázat eredménye. Az Év Junior Tájépítésze, Simon-Kiss Márta és a település különdíjasa Varró Dorottya Katalin egy plenáris előadáson ismertethették ötlettervüket, amely aktív hozzá-

szólásokat, valódi párbeszédet indukált a konferencia résztvevői között. A rendezvény helyszínén sajtókészítők, méhészek, borászok, lekvárkészítők, kosárfonók, gyümölcsléforgalmazók kínálták termékeiket. Délben az Ajkai Vendéglátó Szakközépiskola növendékei által készített ételekből volt főzőverseny és kóstoló. A délutánt két szekcióülés határozta meg. A tájépítészeti szekcióban a meghívott előadók (Laposa József, Szakács Barnabás, Szloszjár György, Takács Edvárd) a piacterek vidéki jelentőségéről, a kistelepülések arculattudatos fejlesztésének példáiról és ezek hatásáról a helyi turizmusra és a befektetésekre, illetve Somló térségének történeti tájjá nyilvántási esélyeiről számoltak be. A piacos szekcióban két sikeres helyi termékpiac, a káptalanóti Liliomkert piac „édesanyja”, Harmathy Ildikó és az Akli Major képviselőjében Vajda Eszter mutatkozott be, rengeteg inspirációt, háttérinformációt adva arról, hogy hogyan érdemes piacokat üzemeltetni, mire számíthatnak azok, akik belevágnak egy ilyen kezdeményezésbe, milyen vaskalapos hatóságokkal kell megküzdeni azért, amely Franciaországban, Olaszországban olyan természetes, mint a lélegzetvétel. Vajda Eszter átfogó képet festett arról a bődületes átalakulásról is, amely a vidék Magyarországon végbe ment. Talán jól érzékelteti mindezt az a gondolat, amely így szólt. A világháborúkat követő városi éhínséget idehaza úgy sikerült áthidalni, hogy a városi lakosság

összeszedte a családi ezüstöt és levitte vidékre, ahol a padláson – a rekvirálások ellenére – mindig volt elrejtve egy kis sonka, sajt, szalonna, gabona. Ha a mai Magyarországon valamilyen társadalmi kataklizma során a városi lakosság rákényszerülne egy ilyen bartel üzeletre, a vidéki padlásokon semmit nem találna. A legvalószínűbb módon az I. világháború utáni ukrainai kanibalizmus ismétlődne meg városainkban és falvainkban. Tejből például 60%-ban, cukorból 90%-ban behozatalra szorulunk, miközben mi voltunk a KGST egyik vezető élelmiszer exportőre. Vajda Eszter szerint a piacukon áruló sajtőkészítő mester névről ismeri a megye összes tehenét – olyan kevesen vannak, a falusi asszonyok pedig hozzá, a 4 diplomás városi lányhoz járnak tojásért. Elgondolkodtató.

A sort egy helyben élő tanár-sajtőkészítő házaspár, Hajdú Ildikó és Gyöngyösi Levente zárta, akik a helyi piac leg-harcosabb kezdeményezői a településen. Ők a mindent átítató apátiáról és a vidék Magyarországon lassú elsüllyedéséről beszéltek. A rendezvényt közös beszélgetés, bor- és pezsgőkóstolás zárta, ahol közelebbi barátságot köthettünk a „nászjészekák borával” és egy élő relikttummal, a Somló pezsgővel. Köszönjük Somló-vásárhely!

Bardóczi Sándor
okl. táj- és kertépítésmérnök, projektvezető

Települési közösségi mediáció

Előzmények

Irodánkat a Völgyzugoly Műhely Kft-t évek óta foglalkoztatja a gondolat, hogy a mediációs módszereket miként lehet hasznosítani a településfejlesztés során. A kezdeti próbálkozásokat követően végül 2012-ben a Magyar Építész Kamarával közösen pályázatot nyújtottunk be az MNVH-hoz, hogy korábbi tapasztalatainkat és ötleteinket egy kutatás keretében gyakorlatban is kipróbálhassuk.

A Magyar Építész Kamara és a Völgyzugoly Műhely "Konfliktuskezelési, mediációs módszerek alkalmazása a településfejlesztésben" című pályázata azt tűzte ki céljául, hogy valós helyzetben kipróbálva a mediáció lehetőségét s annak tapasztalatait "módszertani kézikönyvként" összegezve, iránymutatásul szolgáljon az önkormányzati vezetők, képviselők számára a lakossági vélemények becsatornázásának új módjára, konszenzusos megoldások megtalálására a településfejlesztés során.

A hatályos jogszabályok értelmében a települési önkormányzatok feladata, hogy egy adott település fejlesztési irányát meghatározzák, s végigvigyék. Napjainkban is látszik, hogy egy jól működő, prosperáló településnél nem elég, hogy a vezető, nyitott és kezdeményező. Csak akkor működik, akkor fejlődik igazán egy település, ha döntéshozóit, lakosait is sikerül bevonni a fejlesztésekbe. A településfejlesztési koncepció készítés az építési törvény által előírt kötelezettség, azonban csak megfelelő társadalmi konszenzuson alapuló, közösen kiértelt fejlesztési koncepció képes valóban fejlődési útmutatóvá, s egyben vidékfejlesztési eszközzé válni.

Kutatásunkban részletesen foglalkoztunk a településfejlesztés- és rendezés jelenlegi gyakorlatával, melynek során vizsgáltuk a fejlesztés-tervezés jelenlegi metodikáját, a jogszabályi környezetet, a tervek hierarchikus rendszerét, valamint településfejlesztés és településrendezés egymáshoz való viszonyát és a tervezési gyakorlatot. A vizsgált tényeket, adatokat összegezve jól láthatóvá vált, hogy a tervezői gyakorlat többségében csupán a szakmai érvekre, tapasztalatra épít, azonban a terv javaslatainak megfogalmazása során nem, vagy csak kis mértékben kéri ki a helyi döntéshozók és a helyi lakosság véleményét.

Mediáció, lehetőség a társadalmazásra

A civil szféra megerősödésével egyre nagyobb az igény, hogy a helyi lakosok bekapcsolódhassanak, részt vegyenek településük életében. Éppen ezért van nagy jelentősége a tervek, koncepciók, stratégiák társadalmazásának. Ha a helyi lakosság magáénak érzi a tervet, s annak célkitűzéseit, nagy esély van arra, hogy

az intézkedések megvalósításánál is aktív szereplőként tud bekapcsolódni, s vállalkozóként, civilként saját döntéseinél is hangsúlyosan veszi figyelembe a közösségi célkitűzéseket.

A településfejlesztésben lehetséges társadalmazási módszereket végigvizsgálva, a hazai jogszabályi felhatalmazás alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a településfejlesztési dokumentumok készítése során a közösségi mediáció módszereivel jó eredményeket lehetne elérni.

A kutatás során is alkalmazott mediáció egy több évszázados gyökerekkel bíró konfliktuskezelési, közvetítési módszer, mely napjainkban egyre több területen ismét alkalmazásra kerül – a jogi viták rendezése, munkahelyi konfliktusok, gazdasági nézeteltérések esetében egyaránt. A konfliktuskezelés egyik speciális ága a közösségi mediáció akár települési szinten is képes problémák feltárására és megoldások közös megkeresésére.

A Consensus Humanus Egyesület mediátorai, Dr. Barinkai Zsuzsával és Dr. Vajna Virággal több közösségi mediáción vettünk részt. A közös eredményes munka, és a tapasztalatok alapján született meg az elhatározás, hogy a közösségi mediáció lehetőségeit a koncepciókészítés során kipróbáljuk.

A településfejlesztési koordinációs csoport alakuló ülése
(fotó: Tihany Önkormányzat)

Tihany, mint mintatelepülés

A projekt fő feladata az volt, hogy az elméleti kutatások mellett konkrét gyakorlati tapasztalatokat ismertetésével mutassa be a mediátorok szerepét egy településfejlesztési folyamatban.

A lehetséges települések közül Tihanyt választotta ki a tervezőcsoport. Nemcsak azért mert épp aktuális volt a településen a koncepcióalkotás, hanem főként azért, mert a településen már voltak törekvések a közösségi tervezésre, melynek során a helyi társadalom széles

körben képviseltetheti magát. A település önkormányzati vezetőinek nyitottsága, a partnerségre érett civil szereplői azt vetítették előre, hogy eredményes lehet a közös munka.

Nyitott fórum szervezése – Előkészítés

A projekt során nagyon sok segítséget kaptunk az önkormányzattól. A kutatás tapasztalata, hogy közösségi fórumot szervezni kizárólag civilbarát önkormányzatok képesek. A civil szervezetekkel való folyamatos párbeszéd lehetőséget teremt a helyi döntések és fejlesztési elképzelések közös kimunkálására.

Az előkészítés során nagyon sok segítséget kaptunk az önkormányzattól. A szervezés legfőbb részét a főépítész vállalta, azonban a Polgármester segítő hozzáállása nélkül nem számíhattunk volna sikerre. Az eredményes közösségi találkozók alapja a körültekintő szervezés, melyben minden félnek aktív szerepet kell vállalnia. Tihanyban a minden részletre kiterjedő és alapos munkának köszönhetően az előkészítés sikeres volt, a fórumokon sokan megjelentek.

Kezdőkör
(fotó: Völgy-
zugoly Műhely
Kft.)

Csoportmunka
(fotó: Völgy-
zugoly Műhely
Kft.)

Az első fórum

Az egyes találkozókat, annak jellegéből adódóan Nyitott fórumnak neveztük. Mivel a projekt megvalósításának legfontosabb elemei az egyes fórumok voltak, így szükségesnek tartjuk, hogy ezekről részletesebben beszámoljunk. Az első fórum megrendezésére 2012. őszén került sor, a Tihanyi Polgármesteri

Hivatalban. A meghívottak nagy számban jelentek meg, képviseltette magát a helyi önkormányzat, az erdőbirtokossági társulat, számos civil szervezet, illetve a helyi oktatási intézmények képviselői, valamint civilek. A fórumot a két mediátor vezette.

A bevezető után – melyben szó esett a nyitott fórumokról, azok jelentőségéről, illetve néhány szóban a nyitott fórumok szabályairól – ismertetésre került a fórumok célja: egy olyan településfejlesztési koncepció elkészítése, amelyben aktív szerepet kapnak a fórumon megjelentek. Első körben arra kértük a résztvevőket, hogy mondjanak néhány mondatot arról, hogy kik ők, milyen szervezetet képviselnek, illetve milyen személyes kötődésük van Tihanyhoz. A bevezető körben a jelenlévők szívesen osztották meg a csoporttal, mit jelent nekik a község, mióta élnek, dolgoznak Tihanyban és milyen elképzelésekkel érkeztek a beszélgetésre.

A bevezető kör után a résztvevőket négy kisebb csoportra osztottuk, minden csoport ugyanazt a feladatot kapta: gyűjtsék össze, milyen gyengeségei illetve erősségei vannak Tihanyban.

A fórumon használt technika alapja a SWOT analízis volt. Ennek a módszernek a használatát az indokolta, hogy egy közösségnek nagyon fontos megélni azt, hogy miként hangsúlyozhatjuk az erősségeinket és lehetünk úrrá a gyengeségeinken. Hogyan használhatjuk ki maximálisan a lehetőségeinket és védhetjük meg magunkat az esetleges veszélyektől. Emellett a település adottságainak számbavétele a tervezők számára is fontos, hiszen – jogszabályban meghatározott elemként – a koncepciókészítés alapjául szolgál.

Mediátorok arra bátorították a csoport tagjait, hogy osszák meg egymással véleményüket, beszéljenek arról, hogyan látják a jelenben Tihanyt a gyengeségek és az erősségek tükrében. Fontos szempont volt a csoportmunkában, hogy nem kellett egyetértésre jutni a tagoknak, mindenkinek számított a véleménye. A cél az volt, hogy mindenki megszólaljon, s minden információ felkerüljön a kiosztott papírokra. A csoportmunka jó alkalmat teremtett, hogy azok a résztvevők, akik a hétköznapi életben nem igazán kommunikálnak, most megosszák egymással nézeteiket. A csoportmunkánál most és későbbiekben fontosnak tartottuk, hogy egy-egy fő a tervezők közül is részt vegyen az ott folyó munkákban – a tervezők alapvetően nem a kívülálló, szakértői szerepkört képviselték a csoportokban, szerepük többértű volt: segítették az esetleges elakadásokat, figyeltek, hogy mindenki megszólaljon, s szükség esetén teljesjogú résztvevőként véleményt is formálhattak.

Az összegyűjtött információkat a mediátorok a fórum szünetében összesítették, és már nyitott körben minden résztvevő számára megosztották, lehetőséget adva egy közös párbeszédre. Így az egyes fontos gondolatok már nyíltan, a közösség előtt is megfogalmazásra kerültek.

A találkozó befejezéseként a mediátorok összegezték az eddig történeteket, vállalták, hogy a következő alkalomig az összegyűjtött információkat megküldik a résztvevők számára.

Az egyik csoport munka közben

Nyitott kör, a csoportokban megfogalmazott fejlesztési feladatok közös megvitatása

(fotók: Völgyzugoly Műhely Kft.)

A második fórum

A második fórum előkészítése is körültekintően történt. A viszonylag korán kiküldött meghívók, és a fórum előtti közvetlen emlékeztető mellett személyes és/vagy telefonos megerősítést is kaptak a résztvevők.

Ennek, és talán az első fórum hírének is köszönhető, hogy a második alkalommal többen voltunk, új résztvevők is jöttek a fórumra. Ebben az esetben azonban fontossá vált az új résztvevők bevezetése a csoportba, illetve a szabályok és csoportmunka újbóli megfogalmazása.

Ez alkalommal – a nyitókörben – arra kérték a mediátorok a résztvevőket, hogy a korábbi csoportokat újból kialakítva beszéljenek arról, hogy milyen lehetőségeket, veszélyeket látnak Tihany jelenlegi helyzetében. Minden csoportnak ismételtén egy órája volt a csoportmunkára. A szünet után a nyitott körben a csoportképviselők ismertették az álláspontokat. A többi csoportnak lehetősége volt észrevételeket tenni, illetve kérdezni. A résztvevők elgondolkodhattak más nézőpontokról, véleményekről, és ezzel kapcsolatban akár konfrontálódhattak is.

Általánosságban elmondható, hogy minden csoportban az jelent meg, hogy a múltkori összegzéshez képest (erősségek-gyengeségek) sokkal kevesebb elemet láttak veszélyesnek, és többet lehetőségnek. Annak felismerése, hogy a gyengeségek sokszor fordíthatóak át lehetőségekbe, nagy élmény volt a fórum résztvevőinek.

Fontos tapasztalás volt, hogy az együttműködés, az együttgondolkodás, a közös munka erősíti a közösséget és annak saját erőforrásait. A résztvevők a közös munka, a kibeszélés, a lehetőségek felcsillanásának hatására sokkal nagyobb számban gondolták úgy, hogy a falunak lehetősége, reménye és jövője van. A zárzó után az egyik résztvevő ezt a következőképpen fogalmazta meg: „Végre olyan dolgokról beszélgethetünk, amikre nincs időnk és lehetőségünk más fórumokon, egyre jobban érzem magam ezeken a beszélgetéseken”.

A harmadik fórum

A második és harmadik fórum között mindössze egy hét telt el. A köztes időben a csoportok előre megbeszélt képviselői vállalták, hogy az előző alkalommal

teleírt flipchart papírokról használható formátumba rendezik az információkat és megküldik a mediátoroknak.

A harmadik fórum előkészítése is hasonlóan történt a korábbiakhoz. Nem csak írásbeli meghívó kiküldése történt, de személyes megszólítással is éltünk több esetben. A meghívó mellett ott volt az elmúlt alkalom összefoglalója is emlékeztetőül.

A harmadik alkalom nyitó körén sem maradhatott el az újonnan érkező résztvevők bemutatkozása, tájékoztatása. A mediátor az eddig történt eseményeket összefoglalta, illetve kiemelte, hogy az eddigi munkának az volt a célja, hogy lássuk együtt, hogy milyen Tihany a jelenben. A harmadik lépésnek ezzel szemben az a célja, hogy mindezek fényében a résztvevők a jövőbeni célokról beszéljenek.

A résztvevők feladata tehát az volt, hogy két nagyobb létszámú csoportot alkotva dolgozzák fel, hogy milyen céljai lehetnek a községnek, 10 év múlva hogyan szeretnék látni Tihanyt.

A szünet után a résztvevők magától értetődően kinyitották a két kört, és megkísérelték egy közös rendszerbe foglalni a két csoport munkáját, s megjeleníteni a 10 legfontosabb elemet.

Nagyon szép volt látni a folyamatot, melynek a végén megszületett konstruktív együttműködés és párbeszéd eredményeként megszületett a 10 legfontosabb pont.

Elismerve a közös munkát, mediátorok megkérték a fórumon résztvevőket, hogy adjanak nevet maguknak, definiálják a közösséget, mely ezeket a célokat jelenítette meg, segítve ezzel az elkészülő településfejlesztési koncepciót. Több ötlet, javaslat is elhangzott, végül a Műhely Tihany Jövőjéért elnevezést kapta a közösség, mely valóban hatékonyan segítette a településfejlesztési koncepció elkészítését.

A műhelymunka után a résztvevők sok pozitív visszajelzést adtak arról, hogy mit jelentett számukra a közös munka, közös gondolkodás, együttlét.

„Rendkívül jó ötletek, vélemények és tervek kerültek a felszínre amelyek szinte teljesen egy irányba mutatnak. Az egyetlen negatívum számomra, hogy csak három alkalomra volt lehetőség. Szívesen folytattam volna még.”
(egy üdülőtulajdonos)

A PROJEKT MEGVALÓSULÁSA ÓTA ELTELT IDŐSZAK

A tihanyi településfejlesztési koncepció megszületése

A kutatás véget ért. A harmadik tihanyi fórum után azt gondoltuk, hogy ha a fórumoknak csak annyi eredménye volt, hogy megindult a párbeszéd a helyi szereplők között, akkor már nem dolgoztunk hiába.

Azonban ettől jóval több történt. A helyiek, átlátva az eredményeket, a pályázat lezárását követően újabb fórum szervezését kérték – immár saját finanszírozással –, hogy a civilek a településfejlesztési koncepció készítés minden fázisában bekapcsolódhassanak.

Nem kell sokat magyarázni, hogy mennyivel egyszerűbb a helyzete annak a tervezőnek, aki a hagyományos helyzetelemzési módszerek mellett lehetőséget kap, hogy a helyiektől érkező impulzusokra alapozva készíthessen koncepciót. A tihanyi településfejlesztési koncepció dokumentációjának elkészítéséhez szinte csak struktúrába kellett önteni a négy fórum elhangzott ismeretanyagát. Jóváhagyására nagy egyetértéssel került sor, mivel széles társadalmi munka folyamán született meg, s tartalmazza a helyiek véleményét, érdekeit.

Az elkészült településfejlesztési koncepció üzenete:

„Utódaink számára őrizzük meg Tihant úgy, hogy formálva jövőképét később mindannyian büszkék lehessünk arra, hogy e munkának részesei voltunk!”

Európai falumegújítási díj, díjkiosztó, 2014, Vals (fotó: Németh Tünde)

Tihany sikere folytatódik

A Tihanyi településfejlesztés sikerét jelzi, hogy a közösség 2014-ben – több, mint 20 sikeres európai települést megelőzve – elnyerte az ausztriai székhelyű Európai Vidékfejlesztési és Falumegújítási Munkaközösség (ARGE) Európai Falumegújítási Díját. A pályázat mottója „jobban.élni” („besser.leben”), azokra az európai falvakra szerette volna felhívni a figyelmet, amelyek „környezetük és a kor kihívásaira alulról építkezve válaszolnak, és hosszú távon is fenntartható projektjeikkel biztosítják a fejlődést.

Az ARGE kiadványában Tihant a következőkkel jellemzik: „Sikereik alapja a község vezetőinek lelkesedése, a lakossággal és a külső szakértőkkel való eredményes, intenzív együttműködésük, és nem utolsósorban azok a céljaik, melyek a tradícióikat és innovációikat összehangoltan, tudatosan kiegyensúlyozva tartalmazzák.”

Ahogy Erwin Pröll, az ARGE elnöke fogalmazott: „Tihany mély benyomást tett kivételes fejlesztési

programjával, amelyet az önkormányzat kezdeményezett, és amelyet szakértők támogatásával és a helyi emberek közreműködésével valósítottak meg.”

További eredmények

Tihany eredményeit a település lakossága, önkormányzata mellett mi tervezők, mediátorok is nagyra értékeltük. A Tihanyi sikereket látva azóta már több településen is kipróbáltuk az új típusú – közösségi mediációs – módszert, nem csupán hasonló nagyságú projektekhez, de kisebb léptékben is, településfejlesztési koncepció készítése során. Ahhoz, hogy az egyes munkák elvégzése során a módszert tökéletesíteni tudjuk, irodánk tagjai egy négyhetes tanfolyamot követően képzett mediátorokká váltak, s napi tervezési munkáink során is hasznosítani tudjuk ezen ismeretünket. Emellett a Tihanyban dolgozó mediátorok több tíz éves tapasztalataira természetesen a továbbiakban is számítunk, a tihanyi közös munka óta már több településfejlesztési koncepció készítését koordináltuk velük közösen – a helyi társadalom tagjainak bevonásával.

Jövő

Fenti sikerekre alapozva a Völgyzugoly Műhely pályázatot nyújtott be az MNVH-hoz kiadvány készítésére, mely az elmúlt évek projektjeinek tapasztalatai alapján mutatja be a mediációs módszerek alkalmazásának lehetőségeit a településfejlesztés során. A kiadvány alapja a 2012-es kutatás.

A kiadvány segítségével szolgálhat a helyi döntéshozók számára, annak felhasználásával – a segédlet útmutatása alapján – gyakorlatban is kipróbálhatják a településfejlesztési tervek társadalmasításának újfajta módszerét.

A kiadvány még az idén elkészül, s remélhetőleg a Magyar Építész Kamarában is bemutatásra kerül.

Ferik Tünde, kutatásvezető

Bérczi Szabolcs

Kéthelyi Márton

Völgyzugoly Műhely

TAPASZTALATOK

Tihany polgármestereként második alkalommal veszek részt rendezési terv koncepciójának előkészítésében. 2007-ben Civil szervezetek, nagyobb intézmények vezetőivel és vállalkozók bevonásával alakította ki a képviselő-testület az elképzeléseit. Most 2012-ben ugyan ez a kör kiegészült az üdülő tulajdonosok és a helyi lakosság véleményének a meghallgatásával. Kimondottan örülök annak, hogy mediátorok bevonásával egy olyan „csapat munka” alakult ki, amely sokféle ember együttműködésén alapult. Konszenzus alapján közösen tudtuk kialakítani és megfogalmazni a jövőnket. A rendezési terv és a hozzátartozó koncepció készítés ezen módját bátran merem ajánlani minden új dolog iránt érdeklődő önkormányzatnak

Tósoki Imre

Tihany polgármestere

Nógrádi ökológia

ELŐSZÓ

Környezetkultúra-oktatás tegnap és ma

Holczer Veronika építész és Tóth Laura kulturális antropológus nem hétköznapi oktató tevékenységét érdekes minél közelebről megismerni. A környezetkultúra, az épített környezet értő művelése mindenhol fontos, de a gazdaságilag bajba került térségekben szinte életmentő beavatkozásnak is számíthat. A szécsényi kistérségben folytatott projekt vezetői efféle, ún. hátrányos helyzetű vidéki településeken próbálták ki elképzeléseiket nem csekély eredménnyel.

Aki lakóhelyét megismerni és alakítani képes, az nem lesz elveszett, kiszolgáltatott. Még ha gazdasági értelemben éppen a szegénységgel kell is megküzdenie, ha környezetét a helyben található anyagok felhasználásával használhatóvá, lakhatóvá, szerethetővé képes rendezni, építeni – elégedettebbé és valójában gazdagabbá is válik. Ezen a téren segített a két kutató három község lakosainak. Körültekintően jártak el, a helyi körülményekhez adaptálták tudásukat, hogy az valóban hatni tudjon. A „genius loci”-t hagyták érvényesülni: helyi mesterekkel működtek együtt, azok tudására és tekintélyére alapozva voltak be 10–22 éves vállalkozó szellemű fiatalokat az alkotó munkába, amelynek során a környéken fellelhető anyagok és a hagyományos, kétkezi tudás és tapasztalat értékeire sikerült őket ráébreszteni. A különböző technikák, technológiák és a formálás megértésének, elsajátításának fontos haszna az alkotók, munkálkodók képességeinek fejlesztése. A formálás elsajátítása előbb-utóbb az alkotás élményének jutalmát is magával hozza. Az eredmények: a használható tárgyak, az élhetőbb, élvezhetőbb környezet nemcsak használóit teheti elégedetté, de önbizalmat is ad készítőinek. A csoportban együtt, egymásra figyelve, egymást segítve történő munkálkodás közösségformáló hatása ugyancsak közismert.

Az efféle sikeres projektekben résztvevők többrétű tudásra tesznek szert, amelynek birtokában később is környezetük értő alakítói lehetnek. Az e téren tehetségesebbek pedig indíttatást kaphatnak arra, hogy további tanulással egy szakma mestereivé, sőt akár az építés, építészet művészeivé váljanak. Az itt ismertetett projekt pedig nemcsak ötleteket, de bátorítást is nyújt a hasonló kezdeményezésekhez, amelyekből reményeink szerint egyre több valósulhat meg, mégpedig mindig az adott hely szellemének, lehetőségeinek, hagyományainak megfelelően.

Tatai Mária
építész, a környezetkultúra tantárgy
egyik kidolgozója

BEVEZETŐ

Nógrádi ökológia

A Nógrádi Ökológia program 2012 novembere és 2013 májusa között valósult meg a hátrányos helyzetű Szécsényi kistérség három tanodájában (Ifjúsági Közösségi Terében)* Nagylócon, Nógrádszakálban és Rimócon. A program célkitűzése az volt, hogy a tanodákba járó különböző korosztályú gyerekek és fiatalok újra felfedezzék a hagyományos, csak kézi erőt és kézi szerszámokat igénylő építési technikákat és a falusi környezetben mindig is alkalmazott helyi építőanyagokat. Szemléletformáló tevékenységünk során a helyben elérhető anyagok és az egyszerűbb technikák gyakorlati hasznosságára igyekeztünk ráirányítani a résztvevők figyelmét. Egy korábbi kor kulturális elemei tehát nem elsősorban őrizendő hagyományként, hanem mint a kistérség mostani problémáira adható, a fiatalok hétköznapi tapasztalatához kötődő adekvát válaszok kerültek pedagógiai programunk középpontjába. A program első, 2012. november és 2013. február közötti szakaszában az egyes falvak helyi építőanyagaival és az ezekből kifejlődött népi építészeti formákkal ismertettük meg a gyerekeket, a 2013 márciusától májusig tartó második szakaszában pedig egy valós építési feladatot bonyolítottunk le a tervezéstől a kivitelezésig. Az eltérő adottságok miatt a három faluban különböző módon valósult meg a program, ezért az eredményeinket alább külön-külön ismertetjük.

** A Gyermekszegénység Elleni Program keretében az Ifjúsági Közösségi Terek (korábbi megnevezésük szerint tanodák) nyílt korrepetálást, és tartalmaz iskola utáni elfoglaltságokat és szakköröket biztosítanak kistérségben élő fiataloknak, akiknek harmada-negyede nem jár rendszeresen iskolába vagy már lemorzsolódott onnan.*

SZÉCSÉNYI KISTÉRSÉG

Társadalomföldrajz, építészeti örökség, újratermelődő szegénység

A Szécsényi kistérség Nógrád megyében, a Cserhát északi lejtője és az Ipolyvölgy között helyezkedik el. Néprajzi, építészettörténeti tájegysége a Palócföld. A szomszédos Rimóc és Nagylóc a Szécsényi-dombságban, a szlovák határ menti Nógrádszakál a Litke-Etesi-dombságban helyezkedik el. A vidék építési anyaga hagyományosan az erdők – gyertyános kocsánytalan tölgyesek, cseres tölgyesek, keményfás ligeterdők, égeresek – faanyaga. A 18. század második felétől a gyakori tüzesetek és a korábban szabad használatú erdők földesúri kézbe kerülése miatt a faépítkezést felváltotta a föld mint építőanyag használata. A jellemzően vert földanyagú falak

elterjedésének a térségben általános agyagos vályogtalaj is kedvezett. Nógrádszakál részben kivételes, mivel itt a vályogon kívül a Kő-hegy (ma Kálváriadomb) andezitja is fontos falazó anyagnak számított. A kistérség hagyományosan elterjedt fedőanyaga volt a rozsis búzaszalmából (mezőgazdasági melléktermékből) készített zsúp és a patak völgyekben rendelkezésre álló, ma is több építési célra használható nád.

A palóc falvak régi településrészei rendszerint patakparton, erdős hegyek aljában fekszenek, a lakóházak a patak két partján sorakoznak.

A Szécsényi kistérséget az országos jelentőségű főutak kerülnek, a települések jelentős része apró és elzárt falu. A kistérségben megközelítőleg húszezer ember él, közülük négyezren tizenhét év alattiak. A lakhatási viszonyok aggasztóak, a lakások egynegyede komfort nélküli. A kistérség helyzete a rendszerváltás után jelentősen romlott. A korábban viszonylag fejlett mezőgazdaság és helyi ipar

szűnő, a közeli városok nagyipara megszűnt. A térségben a legnagyobb problémát a foglalkoztatottság alacsony szintje és a feketemunka jelenti.

A romák aránya emelkedik. Jelenleg az általános iskolai tanulók megközelítőleg harminc százaléka roma (7000 gyermek). A kistérség tizenhárom települése közül tíz település iskolájában a roma tanulók aránya meghaladja az ötven százalékot. A túlnyomórészt szegregáltan élő, halmozottan hátrányos helyzetű roma kisebbség felzárkóztatására a Gyermekszegénység Elleni Program keretében 2007-ben több tanoda is létrejött. A Nógrádi Ökológia program fakultatív foglalkozásai ehhez a struktúrához kapcsolódtak.

A palóc ház

A palóc ház legkorábbi ismert típusa fából készült boronafal-as falszerkezettel. Egyetlen helyiségből állt, amelyben nyílt tüzelővel fűtöttek. A füst az ajtón, ablakokon távozott. A tüzelőberendezés eggyel fejlettebb változata a vidékre jellemző kürtös kemence, melynek szája felett egy fonott, sárral tapasztott kürtő vezette a padlástérbe a füstöt, ahol az eloszlott, és az ún. füstlikon távozott. Innen származik a palóc ház ma is jellegzetes füstlikas kontyolt tetőformája: a csonka konty feletti, szellősen bedeszkázott, vagy lyukasztott háromszög korábban a kémény tető fölé vezetését helyettesítette. A falazott kémény a vidék parasztházaiban csak a 20. században vált általánossá.

Gyermekszegénység elleni program

A Magyar Tudományos Akadémia keretei között működő Gyermekszegénység Elleni Nemzeti Programiroda 2006 márciusában készítette el programtervezetét. A program, amelynek kiemelt cselekvési területe a közoktatási integráció, a „Szécsényi alkalmazási kísérlet” kereté-

A palóc ház

ben Ifjúsági Községi Tereket, ún. tanodákat hozott létre a kistérség több településén. A tanodák ingyenes és mindenkinek elérhető korrepetálást, tartalmas iskola utáni elfoglaltságokat és szakköröket biztosítanak a kistérség halmozottan hátrányos helyzetű fiataljainak. A Ferge Zsuzsa vezette Programiroda 2011. szeptember 15-ével megszűnt, azonban négy településen pályázati forrásokból a mai napig is működnek tanodák.

PROGRAMLEÍRÁS

Nagylóc

Nagylócon a legkorábban ismert hagyományos helyi építőanyag a fa, amelyet tűzvédelmi okok miatt évszázadokkal ezelőtt a vályog váltott fel. A vidékre általánosan jellemző palóc háztípus több példánya látható a településen leromlott állapotban. A program első szakaszában falubejáró sétát tettünk, majd a korábbi vályoggödörben talált vályogtéglákból házmodelleket építettünk a gyerekekkel. Nagy segítség volt számunkra, hogy az egyik első foglalkozás alkalmával megismerkedtünk Nagy Vilmossal,

egy helyi kőművessel, a hagyományos népi építési technológiák ismerőjével. A következő foglalkozás alkalmával részletesen beszélt a palóc házépítésről, és a faépítkezés néhány gyakorlati fogásába is beavatta a gyerekeket. A tavaszi időszakban Lőrík Ágival, a tanoda vezetőjével közösen találtuk ki a tervezett építési beavatkozást, egy haszonkert kialakítását és a kerítés felújítását. Palántákat ültettünk, amelyeket aztán Ági vezetésével az ablakokban neveltek tovább a gyerekek. A haszonkert számára is ők választottak ki és ástak fel egy alkalmas területet a tanoda hátsó udvarán. Ide borsót, sósikát és petrezselymet vetettünk. A másik feladatot, a kerítés négy elemének elkészítését és felerősítését Vilmos vezetésével végezték el a gyerekek. A munka összes fázisa során kézi erővel működtetett szerszámokat használtak: az íves formákat lombfűrészsel vágták, ráspollyal finomították, a deszka felületét megcsiszolták, majd lenolajjal kenték be. A régi, beragadt csavarokat hosszú fogókkal szerelték le és kalapáccsal egyenesítették ki, a deszkákra kézi fúróval vágtak lyukakat. A munka leginkább a fiúkat vonzotta, de egy-egy bátor lány is beállt fűrészelni, festeni. A kerítést

Egyesek ifjúsági egyesület

külföldi önkéntesek segítségével fogják lefesteni a gyerekek partnerszervezetünk, az Egyesek Ifjúsági Egyesület szervezésében megrendezett nyári tábor során.

Egyesek Ifjúsági Egyesület

Az Egyesek Ifjúsági Egyesület már 10 éve végez különféle típusú önkéntes tevékenységet Nógrád megyében (játaszóházak szervezése, nemzetközi építőtáborok, kompetenciafejlesztő tréningek) egyre tartósabb és intenzívebb kapcsolatot kialakítva a helyi fiatalokkal.

Az egyesület rendszeresen fogad külföldi önkénteseket is az Európai Unió European Voluntary Service (EVS) programja keretében.

Nógrádszakál

Már említettük, hogy Nógrádszakál helyi építőanyaga a vályog mellett a Kő-hegy andezitja. A faluban szemet gyönyörködtető régi házak vannak (sajnos Nagylóchoz hasonlóan romos állapotban), amelyek sárral összera-kott kőfalai egykori mesterük komoly szakmai tudásáról árulkodnak. Ipoly-parti faluként a nád is hagyományos építőanyag lehetett egészen addig, amíg tűzvédelmi okokból a 18–19. században betiltották. Az első falubejárás alkalmával a kőépítészeiről, pincék boltozásáról beszéltünk, kökényt ettünk, és gyönyörködtünk a Kálváriadombról nyíló kilátásban. Innen a határ túloldalán fekvő Rárosmúlyad vasbeton templomát is látni, amely az első volt Magyarországon. A következő alkalommal kis kődarabokból építettünk házmaketteket a gyerekekkel. A környezetismereti óra alkalmával nádat gyűjtöttünk, hiszen erre a tél a legalkalmasabb időszak. Ezután közösen kitaláltuk, hogy a nádból egy fára szerelhető madáretetőt csinálunk, amelynek alapelemeit szövőszéken készítettük el. Az utolsó alkalommal Feldmár Nóra és Mester Attila, a SozialMarie-díjas Toldi Biobrikett program szakmai vezetői közreműködésével alternatív energetikai megoldásokkal ismertettük meg a fiatalokat. Első nap a rakétatűzhelyen* sütöttünk palacsintát, másnap pedig biobriketteket** készítettünk papírból, vízből és fűrészporból. A programunk megvalósítása során a 12–14 korosztályról fokozatosan áttértünk a fiatal felnőttekre, hiszen a lakhatás és a gazdaságos energiafelhasználás körüli kérdések számukra fontosak igazán. Hosszú távú terveink egyike, hogy ezzel a korosztállyal foglalkozunk, ezért különösen hasznosnak találtuk a mostani közös munkát.

* Olajos dobozból, kályhacsőből, hamuból házilag elkészíthető szabadtéri tüzelő berendezés, melyet kevés rőzsével lehet olyan hőmérsékletre fűteni, hogy főzni lehessen rajta.

** Papírból, mezőgazdasági, faipari hulladékból és vízből készített, napon szárított tüzelőanyag, amelyet harmadik világbeli országokban, illetve Magyarországon Toldon szegényeket segítő programokban sikerrel alkalmaznak.

Rimóc

Rimóc szintén tipikus palóc falunak számít, de itt a szocialista jólét csak alig néhányat hagyott meg a hagyományos palóc házak közül. Nagylóchoz hasonlóan itt is a vályog volt a legelterjedtebb építőanyag, tetőfedéshez pedig a mára teljesen kiszoruló nádat és szalmát alkalmazták. A kerítéseket vesszőből fonták.

A helyi fiatalok aktivitásának köszönhetően Rimócon sikerült a leginkább véghezvinnünk az eltervezett programot. A tanoda egyik fiatal önkéntese, Csemer Zoltán például már a program kezdetén bemutatott minket nagybátyjának, Csemer Károly kosárfonó mesternek. A közös munka során a helyi romák körében sokáig általános kereseti forrásnak számító mesterséggel ismerkedhettek meg a gyerekek. Rimócon a korosztályok együttes jelenléte sem jelentett problémát. Amikor például a tanoda kertjébe tervezett új építmény funkcióján gondolkodtunk, a korosztályok szerinti csoportok mindegyike hozzá tudta tenni a saját, életkorának megfelelő szempontjait a közös tervezéshez. Néhány a javasolt funkciók közül: színpad, nyársaló, akadálypálya, kerti padok, asztalok. Az anyagismereti alkalom keretében bemutatott építési módok közül a sárfalrakás keltette fel leginkább a fiatalok érdeklődését, így egy olyan építmény kivitelezésére törekedtünk, amelynek építése során kipróbálhatják ezt a technológiát. Egy szabadtéri tűzhelyet és azt körbevevő padokat terveztünk és építettünk meg Gáspár János mester vezetésével, bontott beton- és tégladarabokból

készített alappal, sárfal technikával. A teljes munkafolyamatban a fiatal felnőttek vettek részt, de a kamaszok közül is többen kitartóan dolgoztak egyegy munkafázison. A legizgalmasabb tevékenységekhez (vínklivel derékszög mérése, mérőszalag melletti matekozás, páros fűrészelés, festés, csiszolás, szegelés, sőt: a kezdetben idegenkedést kiváltó sarazás) mindenki örömmel csatlakozott.

Építés Rimócon

A tűzrakó hely és a köré épített padok kialakításánál döntő szempont volt, hogy az építőanyagok lehető legnagyobb részét helyben fellelhető újrahasznosított anyagokból oldjuk meg. Az alapozás sárba rakott bontott beton- darabokból áll. A település építési hulladék lerakójában válogatni kellett az anyagok között, csak a lapos, alul-felül egyenes oldalú darabok jöhetnek számításba (tehát a járdák, aljzatok elbontásából kikerülő darabok). Az építésnél ügyelni kellett arra, hogy a szabálytalan betondarabokat egyenletes magasságú sorokba rakjuk, illetve kisebb darabokkal egymáshoz ékeljük, hogy tartós alapot kapjunk.

A lábazatot agyagos földbe rakott bontott tégladarabokból készítettük. A padok további részét Gáspár János pándi mester vezetésével ún. fecskerakás technológiával építettük, aminek lényege, hogy a vályogtéglához szükséges szalmás sár alapanyagot meghatározott sorrendben vas-villával rakjuk egymásra, így nincs szükség vályogvetésre, a vályogtéglák kiszáritására. Az elkészült falat egy hét elteltével lehet ásóval egyenesre faragni – Rimócon ez volt az a momentum, amikor a helybeli gyerekek és fiatalok elkezdtek abban bízni, hogy valami lesz is abból, amit építünk, hiszen addig csak egy sárkupacot láttak belőle. A fal tetejére egy korábbi alkalommal kifaragott-megcsiszolt-lefestett-összeszegelt deszka pad került. Mivel a pad nem nyújt teljes védelmet víz ellen, ezért néhány évenként meg kell majd újítani a deszka alatti tapasztást. De túlzás a vályogot minden csepp víztől féltetni: János azt mesélte, hogy kb. 10 éve épített egy házat, amire anyagi okok miatt azóta sem került tető, a falak mégis állnak, nincs komoly problémájuk.

MÓDSZERTANI

A foglalkozások menete és a ráhangolódás szerepe

A programunk előkészítése során csoportmunkára épülő, alapvetően lineáris felépítésű foglalkozásokat terveztünk az egyes tevékenységekhez kapcsolódó bevezetéssel és lezárással. A gyakorlatban azonban a tanodák működésének fakultatív jellegéből fakadóan nehézséget jelentett a korosztályok keveredése (12–22 éves korig), a kiszámíthatatlan létszám és a feladatok alatti ki-bejáráskálás. Már az egyik első foglalkozás, a makettezés során szembesültünk ezekkel a nehézségekkel. Úgy terveztük, hogy egyrészt az anyaghasználatot próbáljuk ki a gyerekekkel (vályog, kő), másrészt modellezni kívánjuk a hagyományos paraszti ház alapvető funkcióit és kialakulásának fontosabb állomásait. A helyszínen aztán a rövid bevezetőnk is nehezen tudtuk megtartani. A makettezés alatt nagy volt a mozgás, a közös lezárásra pedig egyáltalán nem volt lehetőség, mert voltak, akik időközben hazamentek. Azt is tapasztaltuk, hogy a házmakettkészítés a gyerekeknél sokkal jobban érdekelte az idősebb, fiatal felnőtt korosztályt. Így történt, hogy Nógrádszakálban a Községi Térben melegező közmunkások nagyobb kedvvel vágtak neki a makettezésnek, mint a gyerekek. Pár héttel a vályogmakett megépítése után kaptuk a hírt, hogy a gyerekek egy kisebb csoportja lerombolta az elkészült kis házakat, amelyekre a következő foglalkozás

Építés
Rimócon

alkalmával tetőt terveztünk „ácsolni”. Ebből a Nagylócon történt esetről derült ki számunkra, hogy a reakciók és helyi adottságok ismeretében változtatnunk kell a módszerünkön. Az is kihívást jelentett, hogy újra meg újra meg kellett harcolni a gyerekek figyelméért és együttműködéséért, még ha a tanodai keretekben alkalmoszerű jelenlétünk változatosságot is jelentett számukra. Módszertani útkeresésünk közben a tanodák világa is megváltozott. A gyerekek szüleinek többsége önkéntes szolgálatra jelentkezett, hogy ledolgozzák a szociális támogatáshoz szükséges harminc munkanapot. Az így kialakult családi hangulat a mi beilleszkedésünket is megkönnyítette. Azt is felismertük, hogy a nonverbális kommunikációs csatornákon könnyebben egymásra tudunk hangolódni. Alkalmat teremtettünk az együtt zenélésre, az éneklésre és tánctanulásra. Az efféle ráhangolódást követően könnyedén és természetesen tudunk áttérni a tervezett tevékenységekre, amelyeket így sokkal jobban fogadtak. A csoport egybentartására fordított túlzott figyelem helyett,

később már arra helyeztük a hangsúlyt, hogy olyan légkört teremtsünk, amely lehetővé teszi a gyerekeknek, hogy szabadon bekapcsolódhassanak az adott tevékenységbe, vagy kimaradjanak annak egy-eleméből.

FELISMERÉSEK

A mesteremberek tekintélye

A nagylóci és nógrádszakáli házmakettezés mintájára Rimócon fűzfavesszőből szerettünk volna házmodellt fonni. Ehhez a már említett Csemer Károly, a Cigány Kisebbségi Önkormányzat vezetőjének segítségét kértük, aki kosárfonással is foglalkozik. Karcsi a házmodell készítése helyett inkább közös kosárfonást javasolt, amelybe sikerült bevonni a jelenlévő gyerekek, fiatalok nagy részét. Könnyen ment neki, mivel jól ismerte őket, sokukkal rokoni kapcsolatban van. Egymás kezébe adtuk a készülő kosarat, és Karcsi segítségével mindenki hozzátett pár mozdulatot. Közben szóba kerültek az ősök, Kamilla néni, a híres rimóci kosárfonóasszony, az egykori cigány mesterségek, megélhetési problémák, és ahogy azokkal a régiek küzdöttek. Mi mindeközben észrevétlenül a háttérbe kerültünk és megfigyelők lettünk a saját magunk teremtette keretek között, hiszen felismertük, hogy a helyi mester tekintélye és közösségformáló ereje hitelesebb és népszerűbb teheti a kezdeményezésünket a fiatalok körében. Ettől kezdve arra törekedtünk, hogy közvetítsük és összekapcsoljuk a helyi erőforrásokat az egész közösség bevonásával. A mi katalizátorszerepünk indokoltságát mutatta, hogy bár Karcst szívesen fogadták a tanodában és jól ismerte a tanoda vezetőit is, korábban nem tartott a mostanihoz hasonló foglalkozást. Így történt ez Nagylócon is, ahol Nagy Vilmost, a népi építési technológiákban jártas kőművest és Kovács Zoltánt, az iskola gondnokát és a falu lelkes helytörténészét

ismertük meg. Mindketten sokat segítettek a programunk tartami elemeinek közvetítésében.

E tapasztalat nyomán úgy határoztunk, hogy minden tevékenységhez keresünk egy helyi „gazdát” (mesterembert, önkéntes fiataalt, tanodavezetőt) aki magáénak érez egy-egy tevékenységet, és távollétünkben is figyelemmel kíséri azt. (Ha valamihez nem találtunk embert, akkor a programelem létjogosultságát is megkérdőjeleztük.) A rimóci kosárfonó alkalomhoz kapcsolódik az az örömteli tapasztalat is, hogy a következő találkozásunkra Csemer Zoli egy fonott házmodellel érkezett. Így végül kizárólag ott született meg a házmodell, ahol azt nem erőltettük.

Gyakorlati feladatok, kompetenciafejlesztés

A tevékenységközpontú programunk keretében a nem-formális oktatásszervezési gyakorlatot követve olyan tevékenységekkel készültünk, amelyek során a gyerekek és a fiatalok hasznosítani és fejleszteni tudják a vizuális és matematikai kompetenciájukat, egyéni elképzeléseiket pedig képesek rajzban vagy szóban megjeleníteni. Ezek a tevékenységek elsősorban a valós építési feladat megtervezéséhez kapcsolódtak, azonban komoly akadályokba ütköztünk. A gyerekekből hiányzott vagy nem jött elő a feladatok elvégzéséhez szükséges absztrakciós képesség. A nagylóci kert egy részét például a gyerekekkel közösen szerettük volna megálmodni, de ők ragaszkodtak ahhoz, hogy mi tervezzük meg a kertet, amelyet majd ők létrehozunk. Beláttuk tehát, hogy jobb, ha a közös tervezés helyett a mi elképzeléseink alapján adunk a kivitelezéshez kapcsolódó gyakorlati feladatokat, amelyekben szintén fejlődhetnek.

A számos apró teendő, például egy kerítéslem kifaragása során rengeteg olyan fogalom, megértendő és megoldandó feladat előkerül, amely sok gyerekbe a formális

oktatás keretében több oknál fogva nem tud beépülni. Ilyen például a kézi fűrészelésnél, vagy lyuk készítésnél felmerülő függőleges fogalma, a vinklinél a derékszög, vagy a mérőszalag mellett az összeadás értelme. Ahogy a francia tanító, Freinet mondta, „sosem szabad a szeret az ökrök elé fogni” azaz az élményeknek meg kell előzniük az elméletet, de az is fontos, hogy a tevékenységnek értelme legyen. A gyakorlati tevékenységek esetében mindez sikert és önbecsülést ad a gyermeknek, hiszen saját ismereteiből, tapasztalataiból és motivációiból indul ki. Programunk során számos általános kompetencia fejlesztésére is hangsúly került: a felelős eszközhasználatra, a pontosságra, a biztonságra, a kitartásra és az együttműködésre. A fiatalok az önállóság és az egyéni kezdeményezőkészség terén is fejlődtek, mivel az alkalmaink közötti szünetekben szabadon folytathatták a tevékenységeket.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton mondunk köszönetet a program résztvevőinek, önkénteseinek és támogatóinak, akik munkájukkal hozzájárultak a program sikeréhez: a tanodákba járó gyerekeknek és fiataloknak, az Egyesek Ifjúsági Egyesület munkatársainak és önkénteseinek, a BME Építészmérnöki Kar önkénteseinek, Tatai Máriának és Cseh Andrásnak szakmai tapasztalataik megosztásáért. Szécsényi kistérség: a Gyerekszegénység Elleni Program munkatársainak; a tanodák dolgozóinak, különösen Oláhné Lórik Ágnesnek a sok odafigyelésért és segítségért; Nagy Vilmos kőműves, Gáspár János sárfalrakó és Csemer Károly kosárfonó mestereknek a részvételért a programunkban; Szabó Vilmos vállalkozónak a segítségért az építőanyagok szállításában; Csemer Zoltánnak a folyamatos önzetlen segítségért és a Rimóci Önkormányzatnak nyitottságáért programunk befogadására.

Holczer Veronika, építészmérnök

Tóth Laura, kulturális antropológus

Facebook | Nógrádi Ökológia, holczerveronika.blogspot.hu

Irodalom:

Manga János: Palócföld. Gondolat, Budapest, 1979.

Zarnóczki Attila: Szécsényi kistérség. Budapest, 2004.

www.gyerekesely.hu – utolsó hozzáférés: 2013. 05. 26.

Képek forrása:

Térkép | Hadtörténeti Térképtár

Rimóci ház, 1913 | Sabján Tibor, Buzás Miklós: Hagyományos falak, Terc Kiadó, Budapest, 2005.

Fotó: Holczer Veronika, Mahner Tamás,

Szkárosi Agapé, Tillmann Lili

Támogatók: Európai Unió Fiatalok Lendületben Program

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap

Egyesek Ifjúsági Egyesület

Magyar Építész Kamara

A projekt a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat Elnökségének értékelése és javaslata alapján, az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában, a Nemzeti Vidékfejlesztési Program Irányító Hatóságának jóváhagyásával valósult meg.

Tradicionális népi építészeti szakmai műhely

A 2013. szeptember 1–6. között megrendezett program első felében a falun még jelen lévő népszokásokról, élelmiszer tartósításokról, a fennmaradt régi gyümölcsösök felkutatásáról, a népi építészeti értékek építési módjáról, a népi mesterségekről, és a falusi keresztekéről volt szó. A program keretében a gyakorlatban kézműves foglalkozások, gyümölcsfametszés oktatás, és faluséták nyújtottak változatosságot az előadások között. 2013. augusztus 6-án a MÉK és a NAKVI szerződést kötött két tradicionális vidéki helyszínen megvalósítandó programra. A programok 2013. szeptember 1–6. között valósultak meg, az egyik Nógrádban, a Cserhát északi lábánál elterülő Terény településen. (Terény község 2013 első felében a védett népi építészeti értékek felújítására tett erőfeszítéseinek elismeréseképpen az ICOMOS MNB-től „Példaadó műemlékgondozásért” díjat kapott). Az itt megvalósuló programsorozatban a terényi épületmentő folyamatról, a terényi módszerről is tartottunk ismertetést a faluséták során.

RÉSZLETEK AZ ELŐADÁSOKBÓL

Az egykori szőlőhegyek ma már zártkerti ingatlanok (főleg a városok környezetében), művelésüket évtizedek óta felhagyták, így a gyümölcsfa-állományuk teljesen tönkrement. A szőlővány-gyümölcsösök területét jobbára cserjések, sokszor akácok borítják. A régi uradalmi birtokokon telepített gyümölcsösök közül az „erdei gyümölcsösök” (erdők irtásterületein kialakított gyümölcsösök) igazi kuriózumok a Bükk-vidéken. Jelenleg három, egyenként száznál is több idős fát tartalmazó „erdei gyümölcsös” ismerünk, melyek fajtakészlete kiemelt értéket képvisel. A gyümölcsösök területi elhelyezkedésének feltérképezésével információt kapunk azokról a helyszínekről, ahol régi gyümölcsfajták után kutathatunk. A fák kora miatt (egyenesek 100 évtől is idősebbek lehetnek) a fokozatosság elvét be kell tartani, így egy-egy gyümölcsös rehabilitációja évekig is eltart. Azokról a fákról, amelyek a fiatalító metszést követően megfelelő hajtásokkal rendelkeznek, lehet a szemzőhajtásokat begyűjteni.

A szemzést hozzáértő szakember végzi el. Az oltványokat még évekig faiskolai körülmények között kell nevelni, hogy végül megfelelő állapotban kerüljenek végleges helyükre. A csemeték kiültetése további előkészítést igényel. A megfelelő termőhely kiválasztására, a csemeték ápolására, a későbbi fenntartási munkák biztosítására és a majdani termés védelmére egyaránt gondolni kell, annak ellenére, hogy ezeket a fajtákat mindig extenzív körülmények mellett kezelték. A csemetékből részben a régi gyümölcsösökbe pótoljuk vissza a kiöregedett fákat, nagy részüket azonban a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében lévő, KEOP támogatásból rekonstruálandó, egykori szőlővány-gyümölcsösök helyére fogjuk kiültetni. Ezzel az élőhely-rekonstrukció mellett komplex tájrehabilitációt is végrehajtottunk:

a hagyományos kezeléssel szőlőványgyümölcsösök újból meghatározó elemei lesznek a tájnak. A kiültetett csemeték olyan genetikai értéket képviselnek, amely korunk égető problémáinak megoldásában is segítséget nyújthat. A megőrzött fajták évszázadok óta ellenálltak az időjárás szélsőségeinek, betegségeknek, ezért alapját képezhetik a változó éghajlati viszonyoknak ellenálló fajták nemesítéséhez. Terméseiket ma már rég elfelejtett gasztronómiai és egyéb célokra hasznosították, így a korszerű táplálkozás, egyedi, táji termékek kiindulási alapanyagai is lehetnek. A régi fajták megőrzése olyan komplex program, amely során élőhelyrekonstrukciót és tájrehabilitációt végzünk, genetikai értéket mentünk, továbbá olyan gazdasági szempontból is értéket létrehozó beruházást valósítunk meg, amely a hagyományos gazdálkodásra épül, és helyi fajtákat alkalmaz.

Harmos Krisztián

Fáy Aladár írja *A magyarság díszítő ösztöne* című könyvében: „A díszítő-ösztön természetes lelki ő-szükség. Szán-

déka nem gondolatközlés, nem ábrázolás, nem valaminek a megjelenítése, hanem tisztán szépítés, a hasznos egyesítése a kellemessel, a célszerűnek megtoldása aránnyal, ütemmel, élénkséggel, hogy ne csak a test szükségletét szolgálja, hanem a lélek igényét is kielégítse, s ezzel kelmessé tegye az élet medrét, mint az ősi munkadal a munka ütemét." Ezzel a lelki szükséglettel készítették tárgyaikat a szövőasszonyok, a fazekasok, a kosárfonók, a fafaragók és a tojáspatkolók.

A másik helyszín Veszprém megyében volt, a Bakony és a Balaton-felvidék között, a taliándörögdi műemlék Inkler intézőház istállójánál. A kilenc osztatú, egyedülálló, katonaló istállónak is már átépült melléképület épületszerkezeteinek a megerősítése kezdődött meg a nyáron, teherhordó falai, tetőszerkezete és héjazata újult meg a műemléki védelem igényei szerint.

Taliándörögden Kerner Gábor tartott előadást a gazdálkodás épületeiről a Balaton-felvidéken témában:

A Balaton-felvidék gazdasági épületei jellegzetesen a mezőgazdasági műveléshez, illetve az állattenyésztéshez köthetők. Ezen kívül még beszélhetünk a különböző népi ipari tevékenységekhez kapcsolódó építményekről (malmok, kovácsműhelyek, fazekas műhelyek, stb.) amelyek ugyan-csak áttételesen a gazdálkodással álltak kapcsolatban.

A mezőgazdaságot elsősorban a szőlőművelés és a szántóföldi gazdálkodás jelentette a vidékünkön. A szőlőműveléshez kapcsolódtak a csak tárolásra alkalmas földi pincék, a feldolgozást is biztosító préházzal egybeépített földi

pincék, valamint az állandó emberi tartózkodásra alkalmas ún. lakópincék, ún. külterületi tanyák. Ez utóbbiak már komplex gazdasági egységek voltak, hiszen a lakó funkció mellett biztosították az ott tartott állatok elhelyezését is. Így a szőlőhegyeken a tanyáknál megtaláljuk az istállókat, kocsiszíneket és a kisebb állatok befogadására alkalmas különböző ólakat is.

Az épületeket hasonlóan a falvakhoz, itt is organikus anyagból építették. Jellemzően helyben bányászott kő, néha tömésfal is előfordult a környékről kitermelt fa, a tetőket pedig náddal illetve zsupszalmával fedték.

A szántóföldi gazdálkodásnak nem voltak épített elemei, leszámítva néhány ideiglenesen felépített csőszkunyhót.

A belterületek gazdasági épületeit a török utáni időktől, a 17. századtól követhetjük nyomon. Ezek a jellegzetesen nagyméretű épületek a 18–19. században teljesedtek ki és alkottak általánosítható rendszert a településszerkezeteken belül.

Az épületek általában az állattartást és a tárolást szolgálták, de beépítésükkel egyben védelmet is biztosítottak egy-egy portánál, elsősorban az időjárás ellen. A jellegzetes gazdasági épületek a következők voltak: istállók, pajták, kocsiszínek, disznóólak (hidasok), tyúkólak, méhesek.

Az istállók esetében külön meg kell említeni, hogy a 18. században már nagyon korszerű szerkezetekkel épültek sok esetben, így előfordultak a több traktusú, pilléres, csehsüveg boltozatos, hídlásos istállók, amelyek katonalovak befogadására is alkalmasak voltak.

A pajták általában nagyméretű nyeregtetős épületek voltak, amelyek egyben biztosították a széna tárolását valamint a szekerek elhelyezését is.

A kisebb ólak általában külön épületként szerepeltek, de területünkön jellemző volt a komplex gazdasági épület is, amelynél az ól egybe épült az istállóval.

A méhesek minden esetben külön építményként létesültek általában a pajták mögötti konyhakert-gyümölcsös közelében.

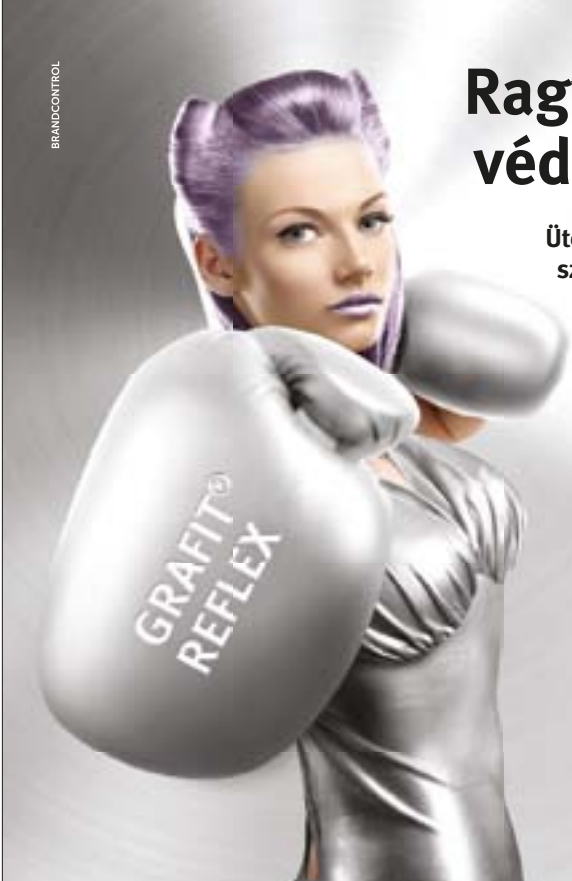
A gazdasági épületek jellemző építőanyaga a kő, téglá, fa, nád, égetett cserép voltak.

Kerner Gábor
építész, néprajzkutató,
műemlékvédelmi szakmérnök

A SZIE Ybl-ön egy fél éves munkában egy évfolyam dolgozta fel a projekt résztvevői közül Taljándörögdre, az Inkler házra adaptálva azt a társadalmi-közösségi életet megújító, építészeti rekonstrukciós munkát, amit új funkcióval megtöltve a mai kor emberének, közösségének képes nyújtani egy felújított műemlék épület. A tervek és a róluk készített előadások a közösség-falutér szintjéről indulva jutottak számos jó megoldásra, kulturális-, szállásadó- és helyben termelt élelmiszer feldolgozó rendeltetésekkel töltötték meg a tereket. Egy műemlék épület, akár a falu, csak akkor képes fenntartható életteret adni a benne élőknek, ha felismerjük értékeit, ha fontossá válik, hogy bizonyos fokig alkalmazkodva kötöttségeihez – amit védettsége okoz – mégis újra felfedezzük és aktívan használva megőrizzük az utókor számára szépségét.

Fáy Dániel
okl. építészmérnök, projektvezető

BRANDCONTROL

Ragyogó védelem

Ütős megoldás szigetelésben

GRAFIT® Reflex

Kimagasló hőszigetelő képesség, fényvisszaverő bevonattal

Az Austrotherm GRAFIT® Reflex homlokzati hőszigetelő lemez kimagasló hőszigetelő képessége révén könnyedén kielégíti az egyre szigorúbb hővédelmi követelményeket. A világos bevonat meggátolja a lemezek káros felmelegedését, így a kivitelezés egyszerű, gyors és biztonságos.

www.austrotherm.hu

Elnökségi határozatok

58/2014. (10.03.) sz. MÉK elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége a kamara stratégiájának 11 pontos vázlatát egyhangúlag az alábbiak szerint határozza meg:

1. Vizuális és művészeti képzés minden korosztályban környezetünkéről (táj, település és ház)
2. Építésképzés
3. Pályakezdés
4. Munkaellátottság, munkához jutás
5. Szakmagyakorlás
6. A megvalósulás folyamatában való közreműködés
7. Közbeszerzés – Tervpályázat
8. Főépítések – Tervtanácsok
9. Részvétel a jogalkotásban
10. Magyar Építész Kamara önállósága, társadalmi pozíciójának megerősítése
11. A kamara szolgáltatásai tagok és szakmagyakorlók számára

59/2014. (10.03.) sz. MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége a MÉK TTT vezetősége állásfoglalását egyhangúlag ajánlja a Diploma-azonosító Szakértői Testületnek.

1. „A MÉK elnöksége – kizárólag méltányosságból, a képzés egyenértékűségét nem elismerve, de átmenetileg elfogadva –, a korábbi jogszabályok szerinti jogosultsági feltételek kivezető lépéseként a településtervezési jogosultság elnyerését az utoljára a 2014. évi kezdéssel indított Urbanista Felsőfokú Szakirányú Továbbképzés alapján támogatja, de kizárólag MSC végzettségű okleveles építészmérnök, urbanista-építészmérnök és okleveles tájépítész számára. Ez a képzés 2015 évben és azután megkezdett továbbképzés esetében nem jogosíthat már településtervezési jogosultság elnyerésére kivéve az „1,5 éves” urbanista-építészmérnök esetében a 2. pont szerint.
2. 2015 évtől megkezdett Urbanista Felsőfokú Szakirányú Továbbképzés kizárólag az „1,5 éves” MSC szintű urbanista-építészmérnök végzettségük számára adhat településtervezési jogosultságra lehetőséget, mivel képzésükben a településtervezés nagyobb arányban van jelen, mint az építész és tájépítész esetében, amire alapozni lehet a továbbképzéssel.
3. Az urbanista-építészmérnök végzettség önmagában kizárólag akkor fogadható el a településtervezési jogosultság alapjául a településmérnöki MSC-hez hasonló módon, ha a képzési időt a 1,5 évről 2 évre emelik, különös tekintettel a környezeti és az infrastrukturális tárgyak körének kibővítése esetén.
4. A 3. pont szerinti 2 évre való bővítés mellett, javasolt, hogy a BME a fenti képzés mellett, vagy helyett 2 éves településmérnöki MSC képzést is indítson.”

61/2014. (10.03.) sz. MÉK Elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag felkéri dr. Enczi Jánost, hogy dolgozza át a szerződésmintákat a Ptk módosulásának megfelelően. Az elavult szerződésminták lekerülnek a honlapról.

62/2014. (10.03.) sz. MÉK elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége 6 igen és 2 tartózkodás mellett úgy dönt, hogy nem kezdeményez változtatást abban, hogy a gyakorlati idő számításának kezdete a diploma kiállításának az időpontja.

63/2014. (10.03.) sz. MÉK elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag az alábbiak szerint módosítja 39/2014. (03.21.) sz. és 40/2014. (03.21.) sz. MÉK elnökségi határozatait: „A Belügyminisztérium delegáltja” helyett „és egy fő a Miniszterelnökség képviselőjében”.

2015: Tájodüsszeia

Felhívás a szakmagyakorlókhoz

VÁLOGATÁS A MAGYAR TÁJÉPÍTÉSZET

2010–2015 KÖZÖTTI LEGFONTOSABB MUNKÁIBÓL

A Magyar Építész Kamara Táj- és Kertépítészeti Tagozata szorosan együttműködve a Magyar Tájépítészek Szövetségével 2015 tavaszán, megismételve a 2010-ben egyszer már sikeresen megrendezett szakmát átfogó kiállítást szakmai seregszemlét rendez a magyar tájépítészek 2010 utáni legjobb tervei, legjelentősebb munkái, kutatásai és legszínvonalasabb megvalósult alkotásainak bemutatására táji-, városi szabad téri és kerti léptékben egyaránt.

A szakmai kiállítás és konferencia a Tájépítészet Hónapja programsorozat keretében kerül megrendezésre. Legjobb tudásunk, szándékaink és reményeink szerint a kiállítás záró akkordjaként a kiállítás helyszínén, Budapesten fog debütálni a három évente kiadott Európai Tájépítészeti Évkönyv (Landscape Architecture Europe – LAE) is, vagyis a 2015:Tájodüsszeiát nemzetközivé tesszük és behelyezzük az európai szakmai térbe. A LAE könyvbemutató olyan esemény, amelyre a közép-kelet európai térségből és Nyugat-Európából számos szakmai szervezet és cég képviselője is ellátogathat.

A Tagozat vezetősége ezért felkéri tagjait, valamint a szakma többi képviselőjét, a szakterületen tevékenykedő cégeket, akik munkáik bemutatását – e seregszemle keretében – vállalják, hogy részvételi szándékukat (a létesítmény, vagy terv címének és tervezőjének megjelölésével) 2014. október végéig jelezzék az alábbi linken található regisztrációs űrlapon. Minden kiállítónak maximum 5 munka bemutatására van mód. (<https://docs.google.com/forms/d/1hvg-g-xcSpd2X8MuS75L3Wz42u3g4ead3xLafqMeeolw/viewform>)

A későbbi média megjelenések és a katalógus szempontjából rendkívül fontos a kiállításon felhasznált fotók, tervlapok jogtisztasága, publikálhatósága. Felhívásunkat azért is tesszük ilyen korán közzé, hogy mindenkinek, akinek módjában áll, még idejében tudjon

intézkedni munkái dokumentálásáról, fotózásáról addig, amíg az őszi jó idő kitart. A professzionális képek, ábrák, tervlapok mindennél jobban tudják átadni azt a magas színvonalat, amelyet a kiállítással és a tervezett katalógussal szeretnénk megcélozni.

A kiállításon való részvétel részletes feltételei (technikai részletek, formátum, egységes dizájn, stb.) az előzetes jelentkezések ismeretében várhatóan 2014. novemberében kerülnek meghatározásra, a seregszemlére jelentkezőket erről e-mailben értesítjük. A kiállítást szervezők fenntartják maguknak azt a jogot, hogy minőségi kritériumok alapján és a terjedelmi korlátok miatt a beérkezett munkák közül szelektáljanak.

Budapest, 2014. szeptember 9.

Schuchmann Péter, elnök
MÉK Táj- és Kertépítészeti Tagozat

Dömötör Tamás PhD, elnök
Magyar Tájépítészek Szövetsége

Műemléki szakértői tevékenység

A régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló 439/2013. (XI. 20.) Korm. rendelet legutolsó módosítása alapján a műemléki szakértők nyilvántartásával kapcsolatos ügyeket a továbbiakban a Miniszterelnökség látja el. Az átadás-átvétel megtörtént.

Kérjük, hogy a műemléki szakértői tevékenység folytatásának bejelentését a továbbiakban a Miniszterelnökség címére szíveskedjenek küldeni, a MÉK részére postai úton küldött bejelentések is továbbításra kerülnek. Bővebb felvilágosítást az alábbi elérhetőségeken kaphatnak:

Horogszegi Tamás, műemléki referens
Miniszterelnökség
Parlamenti Államtitkárság
Kulturális Örökségvédelemért Felelős Helyettes Államtitkárság
Kulturális Örökségvédelmi Főosztály
Műemléki Osztály

Levelezési cím: 1357 Budapest Pf. 6.
Telefon: (+36-1) 79-59-696
E-mail: tamas.horogszegi@me.gov.hu

A Miniszterelnökség a MÉK rendelkezésére bocsátotta az új nyomtatványokat és tájékoztatókat, amelyek letölthetőek a www.mek.hu kamarai honlapról.

Eredeti tervező keresése

Tisztelt Kollégák!

Szerzői joggal kapcsolatban keresem a Teleki-Tisza Kastély (Nagykovácsi, Kossuth utca 2-4., hrsz.: 307) parkjának területén található oktatási épület eredeti tervezőjét, Nagy Béla építész, az Erdőgazdasági és Faipari Tervező Iroda munkatársát. Jelentkezéseket az alábbi elérhetőségen várom:

Riedel Miklós
e-mail: riedel.miklos@mcssh.hu
telefon: +36 30 906 0444

Tisztelt Kollégák!

Keresem a Budapest XVI. kerület Matild utca 7. szám alatti (hrsz 111141) lakóépület eredeti tervezőjét, illetve az esetleges épület áttervezés tervezőjét. Az épület vélhetően több mint 50 éve épült, de az oldalkert felé kinyúló bővítést körülbelül 20-30 éves lehet. Az épületre bontási engedélyt kívánunk benyújtani.

Dombi Alajos
e-mail: dombi.alajos@gmail.com
telefon: +36 20 4334 734

Tisztelt Kollégák!

Keresem a Budapest II. kerület Zsíroshegyi út 10. szám alatti (hrsz 50208/1) családi ház tervezőjét. Az épület vélhetően 40-50 éve épült. Az épületen építési engedély köteles átalakításokat végeznénk.

Dombi Alajos
e-mail: dombi.alajos@gmail.com
telefon: +36 20 4334 734

Tisztelt Kollégák!

X. kerület Kerepesi út 67. Rendelő épület átalakítását tervezzük. A tervek jóváhagyásához keressük az eredeti tervezőt, 2014.10.30-ig várjuk a jelentkezését.

Köszönettel, Mészáros Erzsébet építész
e-mail: meszaros.erzsebet@yahoo.com
telefon: +36 30 2 215 205

MÉK-MÉSZ Diplomadíj – 2014. október 06.

Kimagasló színvonalú építészeti diplomamunkák kerültek értékelésre

Több mint 80 terv érkezett a Magyar Építész Kamara és a Magyar Építész Szövetsége által meghirdetett Diplomadíj pályázatra, amelynek díjkiosztó ünnepségére az Építészet Világnapján, 2014. október 6-án került sor. A bírálat három téma szerinti csoportosításban (építészet, terület- és településtervezés, valamint táj- és kertépítészet) történt. A fődíjat a GRAPHISOFT adta át.

Budapest, 2014. október 6. – „Külön öröm számomra, hogy több mint 80 hallgató mérettette meg magát az idei Diplomadíj pályázatunkon. A benyújtott diplomatervek igényesek, érzékenyen reagálnak tágabb környezetükre. A díjazott tervek példaértékű építészeti hozzáállásukkal, eredeti, bátor témaválasztásukkal tűnnek ki. Illeszkednek a magyar építészeti szellemi előképekhez, ugyanakkor a szakmai színvonal összemérhető a külföldi kortárs építészettel.” – mondta Kalo Emese, a Magyar Építész Kamara elnökségi tagja.

„A magyar építészet jövője a fiatal hazai szakemberek nemzetközi versenyképességén múlik.” – mondta Reicher Péter, a fődíjat átadó GRAPHISOFT Magyarországért felelős vezetője. „Az építészet folyamatos nemzetközivé válásával csak akkor tudnak lépést tartani a hallgatók, ha nemcsak szakmailag fejlődnek, hanem magas szintű ismereteket szereznek a nemzetközi trendekről, a külföldi ügyfelek gondolkodásmódjáról, valamint elsajátítják a legmagasabb szintű eszközök, technikák ismeretét, rutinszerű használatát. A budapesti központú, több mint 100 országban jelen lévő GRAPHISOFT szintén a hazai építészeti képzésre építkezve vált a világ egyik meghatározó szakmai vállalattá, így örömmel támogatjuk a fiatal magyar építészek képzését és munkába állását.”

ÉPÍTÉSZET TÉMÁBAN DIPLOMADÍJAS – A GRAPHISOFT FŐDÍJÁT KAPTA:

Csaba Edit Zita

Budapesti Műszaki Egyetem, Építésmérnöki Kar
A diplomaterv témája:

Zarándokszállás Vértesszentkereszten

A vértesszentkereszti egykori apátsági épület története a 12. századig nyúlik vissza. A romos épületet a 60-as évektől kezdve feltárták és rekonstruálták. A rekonstrukció egy nem túl szerencsés műrom szerű állapotot hozott létre és funkció híján a műemlék ismét pusztulásnak indult, állapota ma is tovább romlik. A diplomaterv erre a valós problémára keres és talál is jó megoldást, melynek része a pontos funkcióválasztás mellett a példaértékű építészeti hozzáállás. A romokra épülő, a régi és új viszonyát őszintén bemutató, tisztán szerkesztett architektúra és a puritán építészeti megoldások a mondanivalót

erősítik. A Mária út részeként a zarándokszállás egyértelműen megtalálja élő funkcióját, az épület megőrzi szakralitását. A terv kifejező ereje az épületben elemi erővel jelen lévő építészeti rendben rejlik. A terv egy jó arányú, karakteres épület, ami a folytonosságra épít mind funkcionálisan, mind architektúrájában. Teszi ezt mai, kortárs építészeti eszközökkel és kellő józansággal.

Fotó: Szentiváni János

ÉPÍTÉSZET TÉMÁBAN – A DESIGNSOFT TÁMOGATÁSÁVAL – DIPLOMADÍJBAN RÉSZESÜLTEK:

Kóthay Zsófia

Budapesti Műszaki Egyetem, Építésmérnöki Kar
A diplomaterv témája:

Illatos ház régi malomépületben, Tapolca

Kóthay Zsófia diplomaterve a Balaton-felvidék eltűnőben lévő ipari épülettípusára, a vízimalmokra hívja fel a figyelmet. Egy teljesen érthetetlenül évtizedek óta üresen álló, XVII. század óta folyamatosan épülő-átépülő malmot választott feladatául – melyet a hely kisipari-kézműves hagyományát megidéző "magyar királyné vize" manu-faktúra telepítésével hasznosít. Nagyon aktuális helyzet-felismerés, mély tradíciókban gyökerező történeti háttér, kimért építészeti gondolkodás. Alkotói attitűdje a terv lelkiségét sugalló grafikákkal jól leírható: érzékeny, átérző,

Eltér István
alelnök,
Csaba Edit Zita
fődíjas,
Reicher Péter
Graphisoft,
és dr. Hajnóczi
Péter, a MÉK
elnöke

megértő. Az építészeti karaktert gondosan továbbvivő, pontosan és arányosan illesztett funkcióval, igényesen mérlegelt részletekkel dolgozó, több rétegében is etikusan viselkedő terv.

Koronczi Péter

Pécsi Tudományegyetem, Pollack Mihály Műszaki és Informatikai Kar

A diplomaterv témája: Sörfőzőkháza, Pécs

A tervező érzékeny téma- és helyszínválasztással hívja fel a figyelmet Pécs egyik értékes, de elhagyott sarkára. A magas színvonalú építészeti és műszaki megoldások összességében egy minőségi épületet eredményeztek, amely minden különösebb gond nélkül összemérhető a kortárs spanyol vagy portugál építészet eredményeivel. Az elegáns feldolgozás egy rendkívül kiértelt, nagyvonalú építészeti alkotást mutat, amely a világos, tiszta, átlátható, tágas terekben oldódik fel. A feszesen szerkesztett tömegkompozíció harmóniát sugall, az új és régi találkozási egyensúlyban van, egyfajta intelligens illeszkedés áll elő. Külön kiemelendő a kifinomult anyagválasztás, mellyel összhang teremődött a kint és bent között.

Horváth Gergely

Budapesti Műszaki Egyetem, Építészmérnöki Kar

A diplomaterv témája:

Fazekas- és Alkotóház Magyarorszábatfa

A diplomamunka felvetése valós: az Őrség méltán értékes fazekas hagyományait, kultúráját bemutatni a magyarorszábatfai tájház szomszédságában. Első ránézésre egyszerűnek tűnő, mégis kiértelt terv a fazekas-ház épület-együttes diplomaterve. A tervező két udvar köré szervezi a kompozíciót, elválasztva a látogatóforgalmat az alkotóház intimebb terétől. A hagyományos arányú, tömegű, funkcionként tagolt épületegységeket kiegészítő tornác-átirat fogja egy kompozíciós egységbe, integrálva a meglévő lakó-épületet és csúrt, kellő és illő távolságot tartva a tájháztól. Az első, négyzetes udvar több mint egy bemutatótér, hisz a település ünnepi tereként is használható, itt mutatkozik meg a terv térbelinél magasabb dimenziója: az élet, a hétköznapi világának fontossága, a kötődés okán reális ismerete. A gondolat és a megvalósítás szellemi előképeket folytat, integrál: benne van természetesen U.Nagy munkássága, Makovecz, Beke, Varga közösségmentő faluház programja. Mindezek egy sajátos egyensúlyban fogalmazódnak meg, ahol kint és bent, a régi és új, a bútor és épület, természet és épített elemek derűs egyensúlyban egészítik ki egymást.

Máté Tamás

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Építészeti Intézet

A diplomaterv témája: Triál edzőtelep a tarcali köfőjtőben

A témaválasztás érdekes, eredeti. Napjainkban hatalmas átalakuláson megyünk át újra; a modern tömegember megpróbál visszatérni a természetes környezetéhez, így az autót hátra hagyva újra előkerült a kerékpár, mint évszázados közlekedési eszköz. A diplomaterv a rousseau-i "vissza a természetbe" elveket követve rurális környezetbe helyezi el témája tárgyát, a triál edzőtelep kiszolgáló házait. Az izgalmasan szerkesztett épületegyüttes egyszerűen, fészesen komponált kubusok sora, rendezett rendezetlenség. A logikus szerkezet és anyagválasztás egyfajta harmóniát teremt, természetesen illeszkedik a környezetéhez.

ÉPÍTÉSZET TÉMÁBAN KÜLÖNDÍJAT KAPOTT:

Batizi-Pócsi Péter

Budapesti Műszaki Egyetem, Építészmérnöki Kar

A diplomaterv témája:

Mátészalka, Városháza bővítése és korszerűsítése

Rendkívül bátor hozzáállás – már-már vakmerőség – egy neves kortárs építész, Bán Ferenc életművének darabját átalakítani. Batizi-Pócsi Péter diplomamunkájában felvállalja ezt, és úgy változtatja meg a házat, hogy annak alapvető értékei megmaradnak, ugyanakkor minőségileg egységes mai épület jön létre. Finoman oldja meg az ünnepélyes megérkezést, az aulatérrel közösséget épít, a melléépítések csöndesek, mégis erősek. A végeredmény egy új világ.

TERÜLET- ÉS TELEPÜLÉSTERVEZÉS TÉMÁBAN DIPLOMADÍJAS:

Schön Orsolya

Budapesti Corvinus Egyetem, Településképzési Tanszék

A diplomaterv témája: Bionikai innovációs központ kialakítása és környezetének rendezése Józsefvárosban.

Jól érezte a diplomázó, hogy egy rendkívül összetett problémával rendelkező helyszínen kell terveznie. Munkája szerteágazó és nagyon alapos vizsgálatra alapul. Áttekintette a régmúlttól napjainkig a területre készült főbb várostervezői koncepciókat, melyeket határozott kritikai szemlélettel ismertetett. Célul tűzte ki az általa „négy világnak” nevezett egymástól nagyon eltérően kialakult környezet találkozási pontjában létrehozni egy „ötödik világot” mely beépítési módjában, környezet alakításában összekapcsolja az említett egymásnak idegen „világokat”, és közben a még el nem bontott városi tömböket rehabilitálja. Megoldási javaslatok elgondolkodtatóak, s továbbérlelésre érdemesek. A diplomadíjat munkája dicséretes módszertani felépítéséért, érzékeny vizsgálati munkájáért és színvonalas kidolgozásáért érdemelte ki.

TÁJ- ÉS KERTÉPÍTÉSZET TÉMÁBAN DÍJAZOTTAK:

Sipos Andrea

Budapesti Corvinus Egyetem, Tájépítészeti Kar

A diplomaterv témája: A Nyugati Grund átmeneti hasznosítása

Aktuális és érdekes a dolgozat témaválasztása. A Nyugati pályaudvar melletti terület átmeneti hasznosításának megtervezése új kihívást jelent és a hagyományos tervezési feladatokról eltérő megközelítést és megoldásokat igényel. A diplomázó igényesen és jól oldotta meg ezt a feladatot. A színvonalas elemzési háttér úgy tartalmában, mint grafikai előadásmódjában a dolgozat kiemelkedő értéke.

Stefanics Beáta

Budapesti Corvinus Egyetem, Tájépítészeti Kar

A diplomaterv témája: A kerékpáros turizmus fejlesztési lehetőségei a Budapest-Balaton útvonalon.

Hiánypótló és aktuális munka, amelyben a szokásos közlekedéstervezési megközelítés helyett és mellett tájépítés megközelítéssel és tájépítészeti szempontok messzemenő figyelembevételével kerültek kijelölésre a Budapest-Balaton nyomvonalhoz szervesen kapcsolódó tematikus túraútvonalak. Az elemzés alapos, a javaslatok átgondoltak és reálisak, minden érintett térségben a táji értékekre és a kiemelkedő látványosságokra épít.

Település, természet, ember

XIX. Országos Főépítész Konferencia, Szentgotthárd, 2014. augusztus 27–29.

Téma: Település természet ember

Motto: „A föld hatása a bőség,
az ember hatása a rend” (Hamvas Béla)

Fővédnökök:

Szabó Zsolt, fejlesztés és klímapolitikáért felelős
államtitkár;
Füleky Zsolt, építészeti és építésügyi helyettes államtitkár

Rendezők:

Országos Főépítész Kollégium
Szentgotthárd Város Önkormányzata

Társrendezők:

Magyar Építőművészek Szövetsége
Magyar Urbanisztikai Társaság
Magyar Építész Kamara

Részletek: www.foepiteszek.hu; www.fok.szentgotthard.hu

A Konferencia helyszíne és témája

A főépítészek saját kezdeményezésükre 1996-tól évente más és más városban rendezik meg nagy sikerrel az Országos Főépítész Konferenciát. A konferenciákon a főépítészek mellett a szakma és a kapcsolódó szakterületek egyéb képviselői is szívesen látott vendégek, megtalálhatók közöttük tervezők, építészhatalmók munkatársai, örökségvédők, régészek, minisztériumok, kormányhivatalok, önkormányzati szövetségek küldöttei, helyi és országgyűlési képviselők, szociológusok, közgazdászok, szakmai, társadalmi szervezetek munkatársai egyaránt. A résztvevők száma 150–250 fő között szokott változni. A konferencia témája mindig a vendéglátó település erkölcsi, szakmai, anyagi ajánlásaihoz igazodik.

A korábbi konferenciák témái sokfélék, de felfedezhető a közös alapgondolat: a főépítész munkájában a település saját arcának, saját fejlődési lehetőségeinek, saját forrásai hasznosításának felismerése a település önazonos és önálló életben maradását jelenti. Erre a gondolatra

támaszkodik a XIX. konferencia kiválasztott témája is: TELEPÜLÉS TERMÉSZET EMBER. A település termelő, áru-termelő, energiatermelő, önpusztító életmódja egyre nagyobb mértékben ütközik a természet termést hozó, életet fakasztó életmódjával. Vannak-e eszközeink arra, hogy ezt az ütközést elkerüljük, az életmódokat egymás mellé, egymás felé irányítsuk? Mi az ember, a szakember szerepe, felelőssége ebben az egész folyamatban? A konferencia előadóival és a résztvevőkkel az alábbi kérdésekre kerestünk választ:

- milyen lehet a környezettudatos, önfenntartó, gazdaságosan üzemeltethető település?
- hogyan illeszthetők az energiatermelők a tájba, a településképe és a védett örökséghez?
- mit tehet a főépítész a település környezettudatos alakításáért?

A konferencia helyszíne, SZENTGOTTHÁRD élő példát mutatott arra, hogy a település természeti kapcsolatainak megtartása mellett hogyan valósítható meg az energiaforrások fejlesztése.

Főépítész
Életmű Díj
átadása
(Dr. Farkas
Gábor díjazott,
Huszár Gábor
polgármester,
Czeiner
Gábor főépítész,
Salamin Ferenc
OFK elnök)

A konferencia
helyszíne
a színházként
működő volt
magtártemp-
lom

A több mint 800 éves múltra visszatekintő település életét már a történelmi időkben is a javakkal való ésszerű gazdálkodás vezérelte. Miért építettek a cisztercita barátok egyemeletes apátsági épületet egy méter vastag falakból, a folyosóról fűthető kályhakkal? Miért folytattak kiterjedt gazdálkodást saját feldolgozással? Hogyan alakulhatott ki oly sokféle különleges iparág a városban: óragyár, selyemgyár, szalag és paszomány gyár, dohánygyár, kaszagyár. Hogyan oldotta meg a város a közvilágítást már a XX. század legelején? Hogyan hasznosítja napjainkban a termálkút meleg vizét?

A város megpályázta az „Energiatakarékos város” címet, melyet elsőként nyert el a magyar települések között a nemzetközi mezőnyben. További terveik között szerepel a közeljövőben a Rába duzzasztóművének szomszédságában, a víz energiáját hasznosító elektromos energiatermelő mini erőmű létrehozása, tovább folytatva ezzel az elődeik által megkezdett környezettudatos fejlesztések sorát.

Szentgotthárd város a konferencia helyszínének előkészítésével, a város által szervezett programok gondos összeállításával, a szervezők, vendéglátók szívélyességével, a város vezetőinek barátságával fogadta a konferenciát, és a résztvevők számára emlékezetessé tette az ott töltött napokat.

A három napos konferencia első napját a gyülekezés, a találkozások és köszöntések, szponzori előadások után a környék érdekességeit bemutató kirándulás tette tartalmassá: Velemér, Magyarorszábatfa, Pityerszer különlegesen szép látnivalóit tekintettük meg, finom

pálinkákat, magvakból sajtolt olajokat, helyi ételkülönlegességeket kóstoltunk.

A második nap a konferencia szakmai témájával foglalkozott, amit a nap végén Szentgotthárd belvárosában tett séta, majd éjszakai fürdőzéssel egybe kötött vacsora koronázott.

A harmadik napon az Országos Főépítési Kollégium elnökségi beszámolóját, előre tekintő terveit hallgattuk meg. Befejezésül két program közül választhattak a résztvevők: az egyik lehetőség a szentgotthárdi Opel gyár meglátogatása, a másik Németújvár (Güssing) bio fűtőművének és a Batthyány várnak megtekintése volt.

A Konferencia előadásai és ajánlásai

A konferencián Huszár Gábor, Szentgotthárd polgármestere szemléletes előadást tartott arról, hogyan lett Szentgotthárd energiaváros. Czeiner Gábor, a város főépítésze saját légi fotóival mutatta be a várost és környékét, számtalan érdekességre hívta fel a közönség figyelmét.

A konferencia szakmai előadói, Hanczár Emőke (gépészmérnök vezető tervező, városépítési-városgazdasági szakmérnök) és Dr. Reith András (építészmérnök, klímadesign tervező, az ABUD ügyvezető igazgatója) két témára bontva beszéltek a kis településeken gazdaságosan hasznosítható megújuló energiahordozókról és a városok energiatudatos tervezéséről.

Az előadások témáit bontották ki a kisebb csoportok számára szervezett szekcióülések, ahol a gondolatébresztő kiselőadások után a hozzászólók sok további kérdést

Németújvár
(Güssing)
bio fűtőmű

A konferencia
hallgatósága

vetettek föl. Ezúttal is kiderült, hogy még több időre lenne szükségünk közös ügyeink megvitatáshoz!

A szekciók végül ajánlásokat fogalmaztak meg:

1. A kistelepüléseket jellemző napi megélhetési gondoktól ma még távol esik az energiatudatosság, de mégis fel kell készülniük arra, hogy lesz támogatási rendszer a megújuló energiaforrások telepítésére a 2014–2020. közötti időszakban.

■ A Településfejlesztési Konceptió és az ITS kiegészítése környezettudatos fejezettel, amelyen belül a megújuló energiaforrások lehetőségeit is fel kell tárni.

■ Energetikai stratégiai terv készítése, amely komplex módon vizsgálja a település sajátosságait, igényeit, a megújuló energiákban rejlő lehetőségeit, egymásra épülő, ütemezhető intézkedési tervet dolgoz ki, és megteremti az alapot a befektetői igények és a közösség hosszú távú érdekeinek összehangolásához.

■ A Helyi Építési Szabályzat kidolgozása úgy, hogy megteremtse a lehetőségét a megújuló energia felhasználására irányuló beruházásoknak, ugyanakkor gondoskodjon arról, hogy a történeti településeken/településközpontokban az építészeti értékek ne essenek áldozatul az energetikai korszerűsítéseknek.

2. Az alkalmazható megújuló energiaforrások alapvetően függenek az adott település adottságaitól (éghajlati jellemzők, gazdasági adottságok), kiemelten fontos a helyhez legkedvezőbben illő, és hatékony rendszer gondos kiválasztása.

■ A rendelkezésre álló erőforrásokat és pénzügyi forrásokat egymással párosítva a lehető leghatékonyabb megoldásokat kell megkeresni.

■ A céltudatos befektető igényeinek a közösség hosszú távú érdekeihez való illesztése nem egyedül a politika (polgármester) feladata. Igénybe kell venni azoknak a szakembereknek (főépítész, településtervező) a szakértelmét, akik holisztikus szemléletükkel képesek az ágazatok közötti közvetítésre, koordinációra.

■ Tekintettel kell lenni a megújuló energiaforrások gyors technikai fejlődésére, a beruházás-fenntartás költség-hatékony elemzésére.

Díjátadás

Idén FŐÉPÍTÉSZI ÉLETMŰ DÍJ-ban részesült Keresztes Sándor okl. építésmérnök, ny. állami főépítész, valamint Dr. Farkas Gábor DLA okl. építésmérnök, Cegléd és Dabas városok főépítésze, továbbá AZ ÉV FŐÉPÍTÉSZE DÍJ-ban részesült Papp Zoltán Tamás okl. építésmérnök, Sümeg és Tapolca városok, Sávoly község főépítésze. Ezúton is gratulálunk nekik!

Összefoglalás

A Szentgotthárdon megrendezett konferencia a résztvevők számára napjaink egyik fontos feladatának szakmai megvitatására nyújtott lehetőséget, de ami még talán ennél is fontosabb: találkozások, beszélgetések, új ismeretségek, régi barátságok, egymás örömeinek és gondjainak megosztása számára kínált időt, teret, meleg hangulatot. Minden érdeklődőt, mindenkit, aki hasonló élményben szeretne részesülni, várunk jövőre Miskolcra, a Diósgyőri várba, a XX. Országos Főépítész Konferenciára!

Kálmán Kinga

KÖNNYED TERVEZÉS,
ACÉLOS MEGVALÓSÍTÁS

ACÉLCSARNOKOK

A Frisomat evolúció egyes állomásait jelentő csarnoktípusok, **épületrendszerek** mára több mint **200 lehetséges standard méretben egyszerre elérhetőek**. Mindez az elmúlt 30 év megrendelői igényeire alapozott fejlesztések eredménye.

A fő szerkezeti elemeket figyelembe véve is eldönthetjük, hogy az **egyszerűbb** – Omega, Ypsilon és Delta -, vagy a **komolyabb megrendelői igényeket kielégítő**, emelt szintű műszaki megoldásokat felsorakoztató csarnokok – az Astra, Astrigma, Ceptra és Sigma – vagy azok lapostetős változatai – a Flatro és Flatrigma - közül választjuk ki azt, amely egy egyedi csarnok alapját fogja képezni.

A végeredmény: könnyed, stabil, gyors és környezetkímélő, egyedi Frisomat acélcsarnok.

FRISOMAT Kft. | Siófok, Csárdaréti út 5. | 84/ 323 - 333 | info@frisomat.hu | www.frisomat.hu

Főépítész Koncepciók

Helyzetjelentés az Országos Főépítész Kollégiumról

Az Országos Főépítész Kollégium idén ünnepli megalakulásának 25 éves évfordulóját. A szervezet mindig képes volt a megújulásra és egyre nagyobb rangot vívott ki magának a szakmai közéleti, döntéshozatali folyamatokban. Az elmúlt egy évben elindult belső szervezeti megújulási folyamat, valamint az építészet megfelelőbb helyre és pozícióba kerülése az államigazgatáson belül a Kollégium megerősödését és fejlődését eredményezheti, ha élünk a lehetőségekkel és időtálló, de egyben aktualizált stratégiát tudunk megfogalmazni.

Átalakulás

A Kollégium új elnökségét a 2013-as Konferencia a módosított szabályok alapján választotta meg, az új elnökség legfontosabb feladata a szervezet megújítása, átalakítása volt. Az Alapítvány megtartása és kuratóriumának megújítása mellett, a Kollégium egyesületi formában alakult újjá. A bíróság hosszadalmas eljárása után az egyesület jogerős bejegyzését 2014 augusztusában kaptuk meg. Az újjáalakult szervezetben a főépítészek nagyobb aktivitására van szükség és egyben lehetőség. Az egyesület

akkor tud működni, akkor tudja koncepciókat hatékonyan képviselni, ha minél több főépítész belép a szervezetbe, és aktívan közreműködik munkájában. A jövő legfontosabb feladatai a főépítészek építészeti-politikai koncepciójának megfogalmazása, munkacsoportok megalakítása, az egyesület szervezeti rendszerének, területi csoportok hálózatának létrehozása, a honlapunk átalakítása, a főépítész tevékenység bemutatása döntéshozók, polgármesterek részére. (Az egyesület alapszabálya, a nyilvántartásba vételi végzés és a belépési adatlap a honlapunkon elérhető: www.foepiteszek.hu)

Főépítész Stratégia

Az elnökség mellett megalakult a főépítész stratégia munkacsoportunk. Az új építészeti helyettes államtitkárság létrejöttével kapcsolatos koncepciónk mielőbbi megfogalmazását, s felkértük a főépítészeket, hogy javaslataikat, gondolataikat küldjék meg (természetesen ezt továbbra is várjuk). A beérkezett gondolatokból is láthatók az elkészítendő koncepció, a rövid és hosszútávú stratégia fontosabb elemei. A településrendezési és hatósági rendszer legyen sokkal egyszerűbb, a település adottságaihoz igazodó, a főépítész az építészeti kultúra helyi őre és ezért legyen nagyobb szava, döntési joga a település építészeti kérdéseiben lényegesen kevesebb bürokrácia és egyszerűbb rendeletek, valamint személyes felelősség és döntések szükségesek, a főépítész szervezet erősebb részvétele lenne fontos a képzésben, vizsgáztatásban, érdekképviselésben. (foepiteszek@foepiteszek.hu)

Szennyvíztisztító telep, Debrecen

LÁTSZÓBETON, ÉPÍTÉSZETI ELEM ALKUS MŰANYAG ZSALUHÉJJA A MEVA-TÓL, AKÁR TETSZŐLEGES BETONLENYOMAT ELKÉSZÍTÉSÉHEZ IS!

100%-ban famentes, környezetbarát MEVA zsalurendszerek a határtalan térgeometria kialakításért!

„A műanyag alkus zsaluhéj akár látványbetonok, akár egyedi térgeometriai épületelemek kialakításához rugalmasan alkalmazható. A legnagyobb, legbonyolultabb műtárgyak sem okoznak kihívást!”

Lachmann Botond, főmérnök

www.meva.hu

„Sokkal több, mint zsalu”

Együttműködés

A Kollégium és az elnökség részt vesz a 2012. október 25-i építészeti együttműködési nyilatkozatot Miskolcon aláírók megbeszélésein a MÉSZ szervezésében és székházában, ahol az építész szervezetek egyeztetik véleményüket, álláspontjukat, eseményeiket (aláírók: Magyar Építőművészek Szövetsége, Magyar Építész Kamara, Országos Főépítész, Magyar Urbanisztikai Társaság, Magyar Művészeti Akadémia, Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia Építész Tagozata, Országos Főépítész Kollégium, Falu-fejlesztési Társaság). Fontosnak tartjuk, hogy az építész szakma egységesen jelenjen meg a közéletben, azonos koncepciót képviseljen az építészet és a környezetkultúra témájában a társadalom és a döntéshozók felé.

Kiállítás

2014-ben, Ybl Miklós születésének 200. évfordulóján – az építészet évében –, nagyszabású építészeti kiállítás volt a Múcsarnokban. Nagy eredmény, hogy az építészetet a Magyar Művészeti Akadémia révén a művészetek közt kezdik nyilvántartani és hogy erre a bemutatkozásra a Főépítész Kollégiumot is meghívták, s rajta keresztül a főépítészek településformáló tevékenységét is elismerik. A kiállítás ezen része a főépítészek tevékenységét a település fejlődésén, rendbetételén keresztül mutatta be. Alább a tablónál megjelenő rövid ismertetőt (falszöveget) olvashatják, a kiállítás főépítészeti anyaga pedig megtekinthető a következő linken (később a *foepiteszek.hu* honlapon): http://mucsarnok.nemkif.com/export_re.html

Főépítész koncepciók (a kiállítási „falszöveg” részlete)

Az önkormányzatok településük szebbé tételéhez, fejlesztéséhez szakmai segítségként építész tanácsadót, ún. Főépítészt alkalmazhatnak.

A főépítész az építéssel kapcsolatos helyi ügyek gazdája, foglalkozik az örökségvédelem, a helyi építési szabályok, az utcakép és településrendezés kérdéseivel, a parkok és utcák felújításával, építészeti tervek és fejlesztési elképzelések véleményezésével. Tanácsaival, javaslataival segíti a polgármestert és a képviselőtestületet, a polgárok és a tervezők meggyőzésével, egyes esetekben saját épüle-

teinek példamutatásával támogatja az épített környezet magas színvonalú alakítását.

Az építés nem csak az építési szabályok összessége, nem csak üzleti vállalkozás, hanem maga az építészet, mely a művészeti ágak egyike, egész életünket meghatározó tárgyi környezet, s legfőképpen az egész emberi és a magyar kultúra része.

A mai világban, amikor életünket az üzleti szemlélet és az egyre bonyolultabb jogszabályok kívánják uralni, a főépítészek az építészeti kultúrát képviselik a településeken, az építés szellemi, művészi oldalát kívánják érvényre juttatni a település polgárai, a tervezők és a befektetők között.

Ahol főépítészt alkalmaznak, ott elismerik az építész szakmát, a helyi örökség és környezetkultúra meghatározó szerepét. Ezek a települések szebbek, rendezettebbek, érződik rajtuk az építészeti figyelem, a jó gazda szemlélet.

Salamin Ferenc, elnök

Magyar Főépítészek – Országos Főépítész Kollégium – Egyesület

Tolna, Főtér felújítása

Kisoroszi Ófalu program, Homlokzat-felújítások önkormányzati támogatással

Fizio- és Balneoterápiás Központ Pakson

A paksi új Fizio- és Balneoterápiás Központ az atom-erőmű beruházásában készült, és elsősorban az atom-erőmű dolgozóinak kínál gyógyfürdős és egészségügyi szolgáltatásokat. Az épület magas színvonalon készült el – és ugyanez mondható el a lapostetőről is, melyért a Tectum Kft. kategóriadíjat nyert az ÉMSZ 2013. Év Tetője pályázatán a bitumenes lemezzel fedett tetők kategóriájában.

Az épületszigetelésekkel foglalkozó szakkivitelező cégtől a Strabag pécsi kirendeltsége rendelte meg a munkát. Jó kiviteli tervek is születtek, ami a Kern és Klenk Építészeti Bt. munkájának köszönhető.

Az épület előregyártott vasbeton panelekből álló födém-mel készült. A lejtbetonra két réteg bitumenes szigetelőlemez került – Mapei Polyglass Plana P, erre pedig 20 cm extrudált polisztirol. Az egyébként nem különösebben bonyolult – fordított rétegrendű – tetőszigetelés kivitelezését az tette érdekessé, hogy a munkálatokat két ütemre kellett szétválasztani. Ugyanis a homlokzati falszerkezet hőszigetelését a tető hőszigeteléséhez kellett hőhídmentesen csatlakoztatni, a homlokzat téglaburkolata pedig a hőszigetelés elé épült, s ez

Az első réteg Plana P 4mm-es lemez fektetése.

A második réteg Plana P 4mm-es lemez fektetése.

a burkolat emelkedik attikaként a tetőfödém szintje fölé. A tetőszigetelés szegélyezését így csak a homlokzat-burkolat megépítése után lehetett elkészíteni, ráadásul arról is gondoskodni kellett, hogy a munkálatok ideje alatt a homlokzati hőszigetelést ne fenyegetse elázás. Így az első ütemben az első réteg bitumenes szigetelést fektették le, majd a második ütemben – két hónappal később, az attika elkészülése után – a második réteg vízszigetelést, a hőszigetelést, a kavicsleterhelést és a tetőberendezés különböző létesítményeit helyezték el. A Mapei Polyglass Plana P lemez különösen megfelelt a célnak mivel az APP modifikáció révén jól tűri az UV sugárzást és így nem volt gond, hogy a második réteg bitumenes lemez, majd a további rétegek több hónap különbséggel kerültek beépítésre.

A második réteg vízszigetelés elhelyezése után került sor a tető – 72 órás elárasztással történő – minőségellenőrzésére is. További érdekesség, hogy bár a leterhelés nagy méretű kavicsból készült, a tetőn elhelyezett járólapok alatti sávba zúzott kavicsot terítettek. Ez biztosította a járólapok jó felfekvését, azaz „burkolati szintű” kialakítását. Erre azért volt szükség, mert a tetőn elhelyezett gépészeti berendezések megközelíthetőségét biztosítani kellett.

A Tectum Kft. műszaki cégvezetője elmondta azt is, hogy miért a Mapei bitumenes lemezét használták a vízszigetelés céljára. Az alapvető ok az volt, hogy az építkezés korábbi szakaszában a talajnedvesség elleni szigeteléshez is ennek a gyártónak a termékét használták, így értelemszerű volt, hogy a tetőszigetelés is onnan érkezik. „A nagy nyári hőségben ezzel az olasz termékkel még könnyebb is volt dolgozni, mint más anyaggal. Nagyon rokonszenves látni, hogy a Mapei mennyire elkötelezett a jó műszaki tulajdonságokkal rendelkező anyagok mellett, nem hajlandó engedményeket tenni a minőség rovására. Ráadásul minden szakmai támogatást megkaptunk tőlük, amire a kivitelezéshez szükségünk volt.”

Mapei bitumenes lemezeivel kapcsolatban keresse Ipacs András Lemezes szigetelések termékfelelőst, az alábbi elérhetőségeken:

Telefonszám: 06 30 708 2561

E-mail: ipacsA@mapei.hu

Az elkészült vízszigetelés árasztásos minőségellenőrzése.

Homlokzatfelújítás átszellőztetett szerkezettel

Magas igény szintű épületeknél, de akár közintézményeknél, ahol mára nem csak a bekerülés költsége, de egyre inkább a beépített anyagokkal készülő szerkezet tartóssága is kiemelt fontosságú, ott a szerelt burkolatok egyre több helyen teljes homlokzati felületeken is megjelennek.

Manapság egy-egy felújítás támogató döntés komolyabb költségelőnyt hozhat, mint egy új építése, és ez a költségelőny akár 60% is lehet. Legyen szó építésről vagy felújításról, a döntés során a költségvetésben már nem csak a bekerülés, de a későbbi üzemeltetés és karbantartás költsége is jelentős tétel lehet, amelyet már a beruházási döntés során érdemes figyelembe venni. Alapvetően kijelenthető, hogy szerelt burkolatok egyszeri beruházási költsége bár magasabb, mint a vakolatos rendszereké, de érvek sora bizonyítja, hogy magasabb színvonalat adva, tartósabb, költséghatékonyabb üzemeltetés- és több évtizedes gondozásmentes élettartamot biztosítva hosszabb távon biztosan fenntarthatóbb, így jobban megtérül. Nézzük, hogy az üzemeltetési költség optimalizációja az Equitone szerkezetek milyen előnyeinek köszönhető.

Szerkezeti repedések, felületi ellenállás, graffití védelem és szintartósság

Felújításoknál különösen fontos, hogy azokat a hajszálrepedéseket a szerkezeten, amely normál dilatációs mozgásokból adódik, és nem állékonysági problémát sejtet, eltakarjuk. A szerelt táblás burkolatok külön dilatálnak, így ezek az ártalmatlan szerkezeti repedések nem adódnak át a homlokzatra. Az Equitone lapok mind a felületi karcokkal, vagy eseti sérülésekkel szemben ellenállóbbak a vakolt rendszereknél,

illetve abból adódóan, hogy rugalmasságuk, merevségük van, az erősebb mechanikai hatásokra egyáltalán nem érzékenyek. Az Equitone PRO, Pictura és Textura felületei gyári anti-graffiti bevonatot adnak, amelyek hatékonyságát, tartósságát és élettartamát a táblával együtt a gyártó garantálja. Az Equitone burkolatok szintartóssága és felületi érése ugyanakkor bizonyítottan tartósabb, a felületi bevonatok igen ellenállóak az UV sugárzás fajtáinak, ezt nem csak laborkörülmények között, de az Arizóniai-sivatagban a legzordabb körülmények között is tesztelik.

A környezeti hatásokkal szembeni ellenálló-képesség

Az Equitone burkolati lapok külső felületén gyengített „tapadóhíd” van, amelyek lepergetik a kondenzációt és a szennyeződést, a nedvesség nem jut a falszerkezetbe, a felületen nem tud megtapadni kártevő. A szerelt átszellőztetett burkolatok a csapóesőt 99,1%-ban teljesen kizárják a szerkezetből a nyitott fugákon bejutó eső a légréten keresztül függőlegesen távozik. A burkolati lapok a madarak és kártevők számára áthatolhatatlan akadályt jelentenek, a légréseket pedig perforált szalag védi.

Falon kívül rögzítések

A rögzítések eltüntetésére a szerelt burkolatok igen ideálisak, hiszen a burkolatok mögött még úgy is könnyen el lehet őket vezetni, hogy a későbbi karbantartásokhoz is hozzáférhetőek legyenek oldható burkolati kötésekkel.

www.equitone.hu

Bécs fekete gyémántja

Tükröm, tükröm mondd meg nékem, melyik a legszebb épület a vidéken? Sokak szerint a nem mindennapi látványt nyújtó, bécsi Gazdasági Egyetem campusa nyugati bejáratánál ősszel megnyitott legújabb, alumínium és üveg „tükörrel” borított hatemeletes épülete méltán pályázhat erre a címre.

A progresszív spanyol NO.MAD építésziroda tervei alapján elkészült, számos jelzővel illetett épülete nem csak formailag, de anyaghasználatában is kihívást jelentett azoknak, akik részesei lehettek ennek az érdekes projektnek. Európa egyik legnagyobb, összesen 100 000 m²-en elterülő egyetemi épületegyüttesének hatodik tagja homlokzatát borító, mintegy 4500 m² alumínium-tükör homlokzat miatt nevezték már az épületet fekete gyémántnak, tükrösobának és bűvös kockának is. Minden esetre, mára nem csupán a szemünk előtt a szomszédban hirtelen kibontakozó, Zaha Hadid tervezte rendhagyó könyvtár nyújt izgalmas látványt a környéken, hanem a környezetét a homlokzatában visszatükröző új fekete kockákból álló épület is. Az épületegyüttes első, Prefa homlokzatot viselő tagja a keleti oldalon található, a japán Hitoshi Abe, Sendai Építésziroda által jegyezett épülete volt, ahol a Prefa standard színeiből választott fekete-fehér burkolatát függőleges sávokban ragasztották a homlokzatra.

Tükörjáték a kazettás szerkezeten

Nem csupán látványában érdekes a feketén csillogó épület, de műszaki megoldásaiban sem a megszokott konstrukciókat hozza. Az optikailag különleges hatás elérését a speciális homlokzati konstrukció és a választott egyedi színek együttesen adják. Normál esetben az alumínium homlokzatburkolatok konzolos alszerkezetre kerülnek. A spanyol építészcsapat azonban ezt sem így gondolta: ők a kazettás kialakítás mellett döntöttek. Mindösszesen 400 egyedileg szabott, különböző méretű kazetta borítja a homlokzatot, amelyek a ritkábban alkalmazott kazettás szerkezetre rögzítve kötik össze az ablakokat. A legnagyobb ilyen kazetta 4 x 1,2 méteres.

A 4 mm vastagságú kül- és beltérben egyaránt alkalmazható alumínium burkolat igény szerint simán és hajlítva egyaránt beépíthető. A csúcstechnológiával készült szendvicspanelek 3 milliméteres vastagságú védőfóliával ellátott polietilén magját két oldalon 0,5 mm-es, kétrétegű lakkozással ellátott alumínium-elemek védik.

A rögzítéssel kapcsolatos egyedi elképzelés mellett a homlokzatra a NO.MAD tervezői olyan szint képzelték el, amelynek csillogása szinte az üvegfelületekével vetekszik. Ennek eredménye az egyedi gyártású, 50%-os fényviszszaverő képességű mélyfekete szín lett.

Az épület további érdekességét adja – mások mellett – a homlokzat csillogása és a beltérbe került látszóbeton sima natúr felületének összhangja.

Ökológia és fenntarthatóság a fókuszban

Nem csupán a két épület látványos effektusokkal kialakított homlokzatának esztétikája hatásos, de ez a megrendelő részéről rendkívül fontos építészeti alapelvek alkalmazásával is párosult: ez az ökológiailag, ökonómiailag és szociálisan fenntartható épület igénye volt.

A fő fókusz ezen a téren az építés során használt anyagok tartósságán és teljes élettartama alatti környezetterhelésének minimalizálásán volt, amelynek a Prefa alumínium burkolatai messzemenőig megfelelnek.

www.prefa.hu

Színdinamika szakmérnöki képzés

Színdinamika szakmérnöki képzés indul a BME Rajzi és Formaismereti Tanszékén 2015. február 15-től. Művészeti vezető: Dr. Tari Gábor egyetemi docens, festőművész, színtervező.

Napjainkban érezhetően színesebb lett a kortárs építészet... Ez felszabadulás, de egyben felelősség is! Sokféle új anyagból, bevonati rendszerekből, festékekből szinte minden szín elérhető a tervező számára. Most van igazán szükség a színek megfelelő ismeretére az építészetben, hiszen könnyen teremthetünk ízléstelen, tarkabarka kaotikus városképet, vagy óvatoskodó semmitmondás, a színektől való félelem is lehet az eredmény! Panel lakótelepeink jó része is még ízléses, koncepcionális újrászínezésre vár, egyre több régi kastély, műemlék is felújításra kerülhet új forrásokból. Ezért főként olyan építész kollégák jelentkezését várjuk, akiket behatóbban érdekel a színek világa, a színharmónia törvényszerűségei, titkai, történelmi épületek korhű színrekonstrukciója, városok vizuális arculatának megújítása nemzetközi kitekintéssel, tapasztalatokkal is. Fontos lehet az építési hatóságok, önkormányzatok szakembereinek is a színek ismerete a döntéshozatal megkönnyítésére, irányelvek kidolgozására. De minden vizuális kultúrával foglalkozó szakembert, pedagógust, képző és iparművészt is szívesen látunk az induló képzésünkön. A posztgraduális kurzus időtartama 4 félév. Lehetőség nyílik a képzőművészet sokféle technikájával történő önmegvalósításra, formatani, kompozíciós módszerek, a külső és belső téri színtervezés megismerésére is. A részvétel feltétele egy diploma megléte, vagy megszerzése a 4.-ik félév végére. A sikeresen diplomázó hallgatók színdinamikai tervező-

művész, vagy színdinamikai szakmérnöki diplomát kapnak. A képzés részletes tematikájáról weboldalunkról, vagy a megadott számon lehet tájékozódani.

Évek óta kedvelt a fonyódi nyári művésztelepünk is, sok hallgató még több év után is visszajár, tagja a Színdinamika Baráti Körnek. A legtehetségesebb hallgatók bevonásával konkrét építészeti színtervezési feladatokat is végzünk ország szerte, számukra lehetőség van kiállításokon való részvételre is. Az elmélet és a művészi alkotás mellett lehetőség van a ma már nélkülözhetetlen számítógépes grafikai programok megismerése is; Photoshop, Corell, Archicad, Illustrator, 3D stb. a csoport megegyezése szerint. Többször szerepel neves magyar és külföldi meghívott előadó, alkotóművész a festészet, mozaikművészet, optika-látáselmélet, kortárs zene, környezetesztétika, pszichológia, művészettörténet témájában is műhelyünkben.

Weboldalunk:

rajzi.bme.hu/oktatas/szindinamikai-szakmernoki-muhely

Kapcsolódó cikk:

www.tervlap.hu/cikk/show/id/842

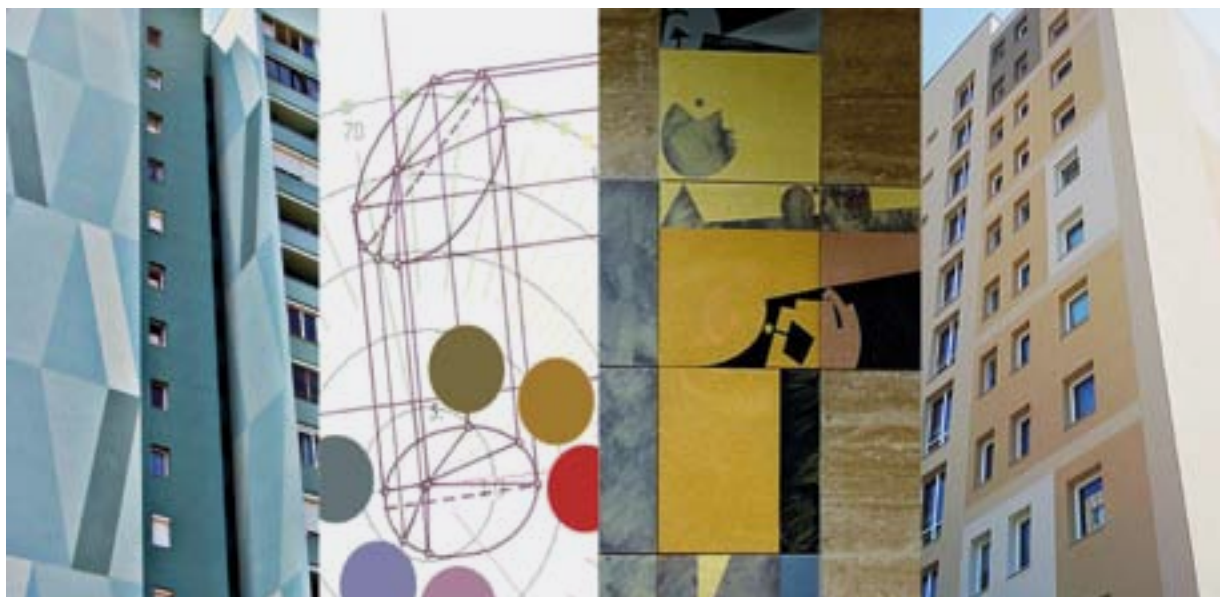
epiteszforum.hu/bemutatkozik-a-szindinamika-szakmernoki-muhely

www.szintervezes.hu

A képzés péntekenként délután zajlik 12–16 óráig.

Részvételi díj: 150 000 Ft / félév

Jelentkezni lehet a 463 3048 és a +36302279659-es mobilszámon (Dr. Tari Gábor) és a gabortari@yahoo.com emailcímen.

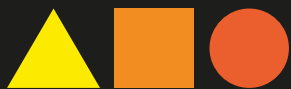
BEVÁLT MINŐSÉG AZ IDŐTLEN ELEGANCIÁÉRT

TETŐ- & HOMLOKZATBURKOLATOK ALUMÍNIUMBÓL

PREFA Tetőfedő rombusz P.10 v.szürke

**Az építőipar szakmai
csúcstalálkozója itt van.**

CONSTRUMA

2015. április 15-19.

**hungexpokiállítás
programod van**

**Az építőipar legnagyobb hazai szakkiállítása
– az építőipari – épületgépészeti – otthonteremtési
kiállításcsokor meghatározó eleme.**

- A régió vezető szakkiállítása.
- Több mint 500 kiállító – közel 20 000 négyzetméter – 50 000 látogató
- Terítéken a jövő: előreutató termékek, jövőbemutató konferencia témák.
- Betétkiállítások: DACH-TECH, FRONTÁL, INTER-ISOLA, CONSTRUMA KERT
- Ismét ELECTROLIGHT! – épületvillamosság, világítástechnika, épületautomatizálás.

Egyidejű kiállítások:

Jelentkezési határidő: 2014. december 15.

Bővebb információ: www.construma.hu

Főtámogató:

otp Lakástakarék
Szébb otthon, jobb élet